РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на здравеопазването

Регионална здравна инспекция – Бургас

гр. Бургас 8000, ул. "Александровска" № 120 ***тел.: 056/ 807302, факс 056/ 816261***

e-mail: rzi@rzi-burgas.bg ***site: www.rzi-burgas.bg***

Годишен анализ на здравно-демографското състояние и здравната мрежа в област Бургас

2024 година

I. Анализ на показателите на здравно-демографското състояние на населението в област Бургас 2024 г.

1.1.Численост на населението

По данни на НСИ през 2024 г. населението на област Бургас към 31.12.2024 г. е **388919** души, което представлява 6,0% от населението на страната и остава на четвърто място по брой на населението, непосредствено след областите-София-столица, Пловдив и Варна. В сравнение с предходната 2023 г. е повишено с 4473 души, или с 1,2%. През последното десетилетие демографските процеси в страната се характеризират с тенденция на застаряване на населението, което се наблюдава и за областта.

Област Бургас включва 249 населени места-20 градове и 229 села, разпределени в 13 общини, съгласно административно териториалното устройство на страната. Броят на населението по общини показва големи различия, дължащи се на наличието на планински и селски територии с ниска гъстота на населението и на силно урбанизирани зони с висока гъстота на населението.

По-голям е броят на населението в общините: Бургас, Несебър, Поморие, Руен, Айтос, Карнобат, които се характеризират с по-висок процент на трудова заетост, наличие на население с постоянен адрес и местожителство, и лица, които са се установили от други области на страната. Трудовата заетост се отнася, освен за активния туристически сезон, така и за останалото време през годината и зависи от развитието на структуроопределящите отрасли в икономиката и туризма. Областният център продължава да привлича хората, като предлага по-добри възможности за работа. В последните години се наблюдава тенденция на засилване на миграционната вълна в границите на областта към общини с по-малки градове, които предлагат условия за работа и живот. Нараства относителният дял на миграциите основно в посока „град-град“.

През 2024 г. не са настъпили промени по отношение разпределението по пол мъже/жени.

В общия брой на населението продължава да преобладават жените, които са 202477, или 52,06% с 4,12% повече от мъжете, които са 186442, или 47,94%. През 2023 г. жените са 52,06%, с 4,12% повече от мъжете 47,94%, 2022 г. жените са 51,93% с 3,86% повече от мъжете 48,07%.

Броят на населението в градовете и селата е повишен.

- През 2024 г. броят на населението в градовете е 297995, 2023 г. 293857, 2022 г. 289254 души.
- В селата броят на населението през 2024 г. е 90924, 2023 г. 90589 , 2022 г. е 89342 души.

Разпределението на населението между градовете и селата е неравномерно, резултат от неговото естествено, механично движение, засилени миграционни процеси.

В градовете живее по-голяма част от населението през 2024 г. 76,62%, при 76,44% за 2023 г., 2022 г. е било 76,40%.

В селата този показател е понижен през 2024 г. 23,38%, спрямо 23,56% през 2023 г., спрямо 23,60% през 2022 г.

Продължава тенденцията на обезлюдяване в селата. В областта има 70 населени места с население под 100 души и едно населено място без население-с Дюля общ. Руен. Половината от преброеното население на областта живее в община Бургас, а най-малко в община Малко Търново 0,6%.

Общините с най-многобройно градско население са: община Бургас, Несебър, Поморие, Айтос, Карнобат. Най-голям град в областта е гр. Бургас. Общините с най-висок процент население, живеещо в селата е община Руен.

Децата до 15 години в областта са 56713, или 14,6% от общия брой на населението. Относителния дял население от 0-17 години е 18,2%, понижено сравнено с предходните години 2023 г. 18,4% , без промяна 2022 г. 18,4%. Най-висок дял с понижаване, както и през предходните две години е относителния дял население18-59 годишна възраст 51,8%, 2023 г. 52,0%, 2022 г. 52,4%. Над 60-годишна възраст с повишаване, както и в предходни години делът е 30,0%, 2023 г. 29,6%, 2022 г. 29,2%.

Демографското състояние на областта е резултат от продължителното въздействие на множество фактори и влияния. Една част от тях е свързана с общите тенденции във всички европейски страни, други – със специфичните особености в икономиката и културата на страната. Влияние върху демографската криза на населението оказват общите за развитите страни демографски процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните за развиващите се страни и страни в преход по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция.

Анализът на здравно-демографските процеси дава стабилна база за определяне и прогнозиране на здравните потребности, обема и вида на здравните услуги, които са необходими за удовлетворяването им.

Продължават да се задълбочават негативните тенденции в изменението на възрастовата структура на населението. Налице е продължаващ процес на демографско остаряване, който се изразява в увеличаване на абсолютния брой и хората на 60 и повече години. Този процес е по-силно изразен сред жените, отколкото сред мъжете. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност при мъжете и по-ниската средна продължителност на живота.

Промените във възрастовата структура на населението оказват съществено влияние върху показателите за обществено здраве, общите коефициенти на раждаемост, смъртност, заболеваемост и болестност, и върху здравните потребности на населението като цяло. Тенденцията за остаряване на населението се изразява и в промените на разпределение на населението **под трудоспособна, в трудоспособна и над трудоспособна възраст.** Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст показват, както остаряването на населението, така и законодателните промени при определянето на възрастовите граници на населението за пенсиониране.
През 2024 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са от 16 години до навършването на 62 години и 2 месеца за жените и 64 години и 7 месеца за мъжете.
Населението в **трудоспособна възраст по данни на НСИ** в област Бургас през 2024 г. е 228120, или 58,7%. В сравнение с предходните 2023 г. 225706 души, 2022 г. 222868, тази категория население е с леко повишен брой, без съществена промяна сравнено с предходните години.
Населението **под трудоспособна възраст** в област Бургас през 2024 г. е 61619, или 15,8%. В сравнение с 2023 г. 61895, 2022 г. 61631 е слабо понижено и без особена промяна.

Населението **над трудоспособна възраст** през 2024 г. е повишено 99180, или 25,5%, в сравнение с 2023 г. 96845, 2022 г**.** 94097 души.

Население на област Бургас към 2022 г., 2023 г., 2024 г.

години	**Общо**	**Мъже**	**относителен дял в %**	**Жени**	**относителен дял в %**	**В градовете**	**относителен дял в %**	**В селата**	**относителен дял в %**
2024 г.	**388 919**	**186 442**	**47,94**	**202 477**	**52,06**	**297 995**	**76,62**	**90 924**	**23,38**
2023 г.	384 446	184 318	47,94	200 128	52,06	293 857	76,44	90 589	23,56
2022 г.	378 596	181 979	48,07	196 617	51,93	289 254	76,40	89 342	23,60

Население по общини в област Бургас към 31. 12. 2024 г.

Общини	**Общо**	**Мъже**	**Жени**	**В градовете**	**Мъже**	**Жени**	**В селата**	**Мъже**	**Жени**
1. Айтос	24 956	11 978	12 978	17 171	8 116	9 055	7 785	3 862	3 923
2. Бургас	195 719	92 430	103 289	190 488	89 822	100 666	5 231	2 608	2 623
3. Камено	9 239	4 588	4 651	3 579	1 740	1 839	5 660	2 848	2 812
4. Карнобат	19 893	9 576	10 317	14 368	6 817	7 551	5 525	2 759	2 766
5. М. Търново	2 523	1 225	1 298	1 576	745	831	947	480	467
6. Несебър	33 749	16 054	17 695	24 543	11 522	13 021	9 206	4 532	4 674
7. Поморие	26 597	12 794	13 803	18 983	9 022	9 961	7 614	3 772	3 842
8. Приморско	6 252	2 990	3 262	4 111	1 946	2 165	2 141	1 044	1 097
9. Руен	25 818	12 923	12 895	0	-	-	25 818	12 923	12 895
10. Созопол	12 628	6 236	6 392	6 527	3 191	3 336	6 101	3 045	3 056
11. Средец	12 839	6 537	6 302	7 528	3 669	3 859	5 311	2 868	2 443
12. Сунгурларе	10 288	5 029	5 259	2 652	1 310	1 342	7 636	3 719	3 917
13. Царево	8 418	4 082	4 336	6 469	3 117	3 352	1 949	965	984
Област Бургас	**388 919**	**186 442**	**202 477**	**297 995**	**141 017**	**156 978**	**90 924**	**45 425**	**45 499**
Република България	**6 437 360**	**3095140**	**3342220**	**4 744 111**	**2 257 769**	**2 486 342**	**1 693 249**	**837 371**	**855 878**

Население по общини в област Бургас към 31. 12. 2023 г.

Общини	Общо	Мъже	Жени	В градовете	Мъже	Жени	В селата	Мъже	Жени
1. Айтос	24 967	11 977	12 990	17 334	8 201	9 133	7 633	3 776	3 857
2. Бургас	194 809	92 110	102 699	189 608	89 511	100 097	5 201	2 599	2 602
3. Камено	9 297	4 615	4 682	3 593	1 735	1 858	5 704	2 880	2 824
4. Карнобат	20 144	9 678	10 466	14 537	6 888	7 649	5 607	2 790	2 817
5. М. Търново	2 558	1 243	1 315	1 608	769	839	950	474	476
6. Несебър	30 282	14 397	15 885	21 547	10 089	11 458	8 735	4 308	4 427
7. Поморие	26 102	12 556	13 546	18 486	8 792	9 694	7 616	3 764	3 852
8. Приморско	6 174	2 954	3 220	4 016	1 905	2 111	2 158	1 049	1 109
9. Руен	25 882	12 912	12 970	0	-	-	25 882	12 912	12 970
10. Созопол	12 560	6 187	6 373	6 378	3 111	3 267	6 182	3 076	3 106
11. Средец	12 939	6 569	6 370	7 613	3 696	3 917	5 326	2 873	2 453
12. Сунгурларе	10 379	5 063	5 316	2 692	1 321	1 371	7 687	3 742	3 945
13. Царево	8 353	4 057	4 296	6 445	3 121	3 324	1 908	936	972
Област Бургас	**384 446**	**184 318**	**200 128**	**293 857**	**139 139**	**154 718**	**90 589**	**45 179**	**45 410**
Република България	**6 446 596**	**3 098 601**	**3 347 995**	**4 742 586**	**2 257 083**	**2 485 503**	**1 704 010**	**841 518**	**862 492**

Население по общини в област Бургас към 31. 12. 2022 г.

Общини	Общо	Мъже	Жени	В градовете	Мъже	Жени	В селата	Мъже	Жени
1. Айтос	25 068	12 022	13 046	17 448	8 266	9 182	7 620	3 756	3 864
2. Бургас	194 993	92 398	102 595	189 758	89 780	99 978	5 235	2 618	2 617
3. Камено	9 354	4 641	4 713	3 626	1 749	1 877	5 728	2 892	2 836
4. Карнобат	20 349	9 781	10 568	14 886	7 068	7 818	5 463	2 713	2 750
5. М. Търново	2 526	1 223	1 303	1 611	779	832	915	444	471
6. Несебър	25 515	12 291	13 224	17 479	8 323	9 156	8 036	3 968	4 068
7. Поморие	25 509	12 319	13 190	17 905	8 548	9 357	7 604	3 771	3 833
8. Приморско	5 637	2 745	2 892	3 595	1 764	1 831	2 042	981	1 061

9. Руен	26 056	13 006	13 050	0	-	-	26 056	13 006	13 050
10. Созопол	11 969	5 886	6 083	6 023	2 938	3 085	5 946	2 948	2 998
11. Средец	12 907	6 537	6 370	7 709	3 736	3 973	5 198	2 801	2 397
12. Сунгурларе	10 420	5 091	5 329	2 726	1 345	1 381	7 694	3 746	3 948
13. Царево	8 293	4 039	4 254	6 488	3 148	3 340	1 805	891	914
Област Бургас	**378 596**	**181 979**	**196 617**	**289 254**	**137 444**	**151 810**	**89 342**	**44 535**	**44 807**
Република България	**6 447 710**	**3 099 503**	**3 348 207**	**4 746 710**	**2 259 911**	**2 486 799**	**1 701 000**	**839 592**	**861 408**

Население на област Бургас към 31. 12. 2024 г. по възраст

(брой)

	Общо	**Мъже**	**Жени**	**В градовете**	**В селата**	**Р България**
Общо	**388 919**	**186 442**	**202 477**	**297 995**	**90 924**	**6 437 360**
0-4	16 684	8 663	8 021	12 648	4 036	284766
5-9	19 368	9 883	9 485	14 982	4 386	303526
10-14	20 661	10 666	9 995	15 822	4 839	313551
15-19	21 922	11 303	10 619	16 594	5 328	325439
20-24	15 492	7 840	7 652	11 362	4 130	284257
25-29	14 806	7 604	7 202	11 011	3 795	270718
30-34	19 426	9 756	9 670	14 563	4 863	342893
35-39	25 720	12 851	12 869	20 297	5 423	426868
40-44	28 528	14 514	14 014	22 520	6 008	445188
45-49	31 165	15 773	15 392	24 785	6 380	497491
50-54	31 085	15 631	15 454	24 241	6 844	491886
55-59	27 199	13 302	13 897	20 658	6 541	454879
60-64	27 562	12 801	14 761	20 955	6 607	451653
65-69	27 806	12 307	15 499	21 106	6 700	445533
70+	61 495	23 548	37 947	46 451	15 044	1098712

Възрастова структура на населението в Област Бургас към 31.12.2022 г., 2023 г., 2024 г.

Години	Възрастови групи	0-17	%	18-59	%	60+	%
	Общо						
Общо							
2024 г.	388919	70682	18,2	201374	51,8	116863	30,0
2023 г.	384446	70581	18,4	199988	52,0	113877	29,6
2022 г.	378596	69708	18,4	198386	52,4	110502	29,2
В градовете							
2024 г.	297995	54089	18,2	155394	52,1	88512	29,7
2023 г.	293857	53762	18,3	153978	52,4	86117	29,3
2022 г.	289254	52635	18,2	153127	52,9	83492	28,9
В селата							
2024 г.	90924	16593	18,2	45980	50,6	28351	31,2
2023 г.	90589	16819	18,6	46010	50,8	27760	30,6
2022 г.	89342	17073	19,1	45259	50,7	27010	30,2

Възрастовата структура на населението в Бургаска област е отражение на демографското състояние на нацията. Показателят **коефициент на възрастова зависимост** показва отношението на населението на възраст под 15 г. и над 65 г., към населението на възраст от 15 г. до 64 години. Анализът на данните за област Бургас показва, че стойността на коефициента нараства и е 60,1%, при 59,9%, за 2023 г., 59,1% за 2022 г. За страната 61,3%, стойността също нараства, както и през предходните две години 61%, 60,4%. Сравнено за област Бургас нараства, но остава с по-малка стойност от коефициента на възрастова зависимост за страната. Продължава да се наблюдава застаряване на населението и разходите за издръжката на старите хора за здравни и социални услуги стават все по-големи, демографските условия за икономическо развитие, макар и по-бавно се влошават. Проблемът със застаряването на населението в България и деформираната възрастова структура е изключително важен и значим, тъй като от това се определя и възпроизводството на населението и на работната сила в бъдеще.

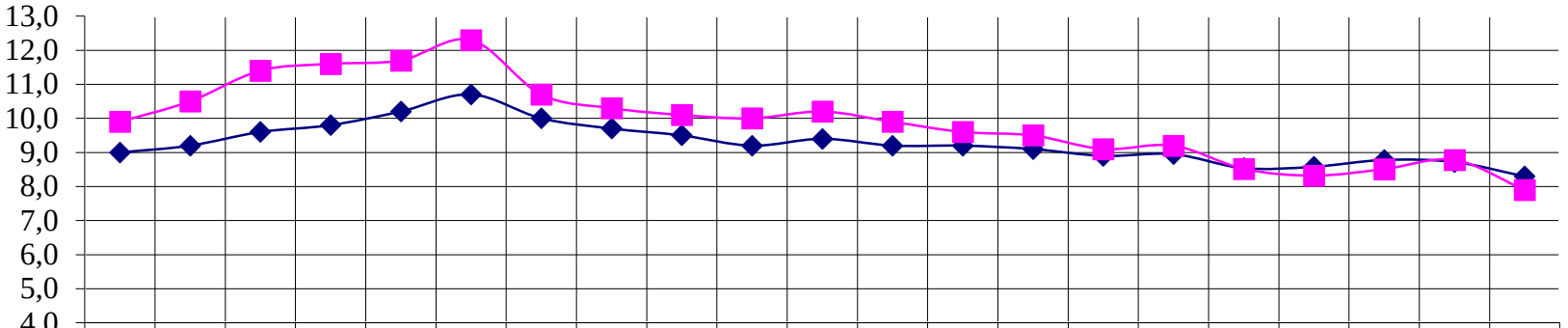
Много силна е и диференциацията на коефициента по общини. Етническата структура на населението е разнообразна, с изразени различия на общинско ниво. Жителите на Бургаска област са от различни етнически групи: граждани на Европейския съюз пребиваващи постоянно, граждани на трети страни, основно от Руска федерация и Украйна, българско, турско, арменско, гръцко, еврейско население, роми и др. В общините Айтос, Руен е налице висок процент турско население, в големите градове-Бургас, Карнобат, Поморие отделни квартали са населени с ромско население.

1.2.Раждаемост

Живородените деца в област Бургас през 2024 г. са **3037,** което е **7,9‰,** 2023 г. са 3376**,** 2022 г. са 3221.
От тях в градовете живородени са 2239, 2023 г. 2513, 2022 г. 2388 деца. В селата през 2024 г. са 798, 2023 г. 863, 2022 г. 833 живородени деца.
В сравнение с понижената стойност за страната 8,3‰, през 2024 г. коефициента на общата раждаемост за областта е също с понижена стойност.
През последните години най-голям е относителният дял на живородени деца от жените във **фертилна възраст** между **30-34 г**. 25,4%, следван от възрастова група 25-29 г. 25%, 20-24 г**.** 19,1%.

Възраст на майката (в навършени години)	2022 г.		2023 г.		2024 г.	
	Общ брой живородени	**Отн. дял %**	**Общ брой живородени**	**Отн. дял %**	**Общ брой живородени**	**Отн. дял %**
Общо за годината	**3221**	**100**	**3376**	**100**	**3037**	**100**
Под 19 г.	351	**10,9**	385	**11,4**	351	**11,6**
20-24 г.	594	**18,4**	649	**19,2**	579	**19,1**
25-29 г.	844	**26,2**	831	**24,6**	758	**25,0**
30-34 г.	879	**27,3**	880	**26,1**	772	**25,4**
35-39 г.	427	**13,3**	495	**14,7**	437	**14,4**
40-44 г.	105	**3,3**	108	**3,2**	116	**3,8**
Над 45 г.	21	**0,7**	28	**0,8**	24	**0,8**

Влияние върху данните за **раждаемостта** оказват и проблемите, свързани с безплодието, както и абортите.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
България	**9,0**	**9,2**	**9,6**	**9,8**	**10,2**	**10,7**	**10,0**	**9,7**	**9,5**	**9,2**	**9,4**	**9,2**	**9,2**	**9,1**	**8,9**	**9,0**	**8,5**	**8,6**	**8,8**	**8,7**	**8,3**
Област Бургас	**9,9**	**10,5**	**11,4**	**11,6**	**11,7**	**12,3**	**10,7**	**10,3**	**10,1**	**10,0**	**10,2**	**9,9**	**9,6**	**9,5**	**9,1**	**9,2**	**8,5**	**8,3**	**8,5**	**8,8**	**7,9**

фиг. 2 Раждаемост в област Бургас и страната (на 1000)

Раждания и аборти в лечебните заведения болнична и извънболнична помощ от област Бургас-2018 г.-2024 г.

година	**Брой**		**На 1000 жени от 15 до 49 години**	
	Раждания	**Аборти**	**Раждания**	**Аборти**
2024 г.	3037	1065	39,2	13,8
2023 г.	3376	1205	43,7	15,6
2022 г.	3221	1282	41,8	16,7
2021 г.	3399	1342	38,9	15,3
2020 г.	3492	1354	39,6	15,4
2019 г.	3786	1534	42,9	17,4
2018 г.	3724	1631	41,5	18,2

Броят на ражданията надхвърля броя на направените **аборти** и това се очертава като постоянна тенденция през предходните години. Броят на жените във фертилна възраст /15-49 навършени години/, или размерът на родилните контингенти и тяхната плодовитост, оказват решаващо влияние върху равнището на раждаемостта и определят характера на възпроизводството на населението.

Относителният дял на жените във фертилна възраст /15–49 г./ се повишава. През 2024 г. броят на жените от тази възраст за областта е 77418, 2023 г. е 77368, 2022 г. е 77011.

Тоталният коефициент на плодовитост е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта. През 2024 г. средния брой живородени деца в областта от една жена е **1,70** при 1,72 за страната. През 2023 г. е 1,88 при 1,81 за страната, 2022 г. средния брой живородени деца в областта от една жена е 1,76 при 1,78 за страната.

През 2024 г. в област Бургас се отчита **понижен тотален коефициент на плодовитост,** сравнено със страната и спрямо предходните 2023-2022 години. За областта, в сравнение с предходните 2023 г. и 2022 г. тази стойност се понижава.

Много други фактори от различен характер оказват влияние върху равнището на раждаемостта- социално-икономическите условия, оказващи негативно влияние върху репродуктивните нагласи сред младите хора, увеличаване средната възраст на жените при сключване на брак и раждане на първо дете.

1.3.Обща смъртност

Един от най-тревожните демографски проблеми в България е високото ниво на смъртност – обща, преждевременна и детска. Основен фактор, обуславящ динамиката в общата смъртност е процесът на демографско остаряване.

Общият брой умрели в област Бургас през 2024 г. са 5152 души, а **коефициента на обща смъртност е 13,3‰,** 2023 г. е 5375 души, 14,1‰, 2022 г. е 6341 души 16,7‰. В сравнение с предходните две години смъртността се **понижава за областта**. В сравнение с тази за страната, която е 15,6‰ **е с по-ниска стойност, както и в предходните години.**

В градовете са починали през 2024 г. 3670, 2023 г. 3828 души, 2022 г. 4457 души. В селата през 2024 г. са починали 1482 души, 2023 г. и 1552 души, 2022 г. 1884 души. Броят на умрелите в градовете и селата намалява през 2024 г. в сравнение с предходните години.

Продължават силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Тази чувствителна разлика е резултат от по-интензивния процес на остаряване на населението в селата. Коефициента на обща смъртност е по-силно изразен при мъжете – 14,54‰, спрямо жените 12,4‰.

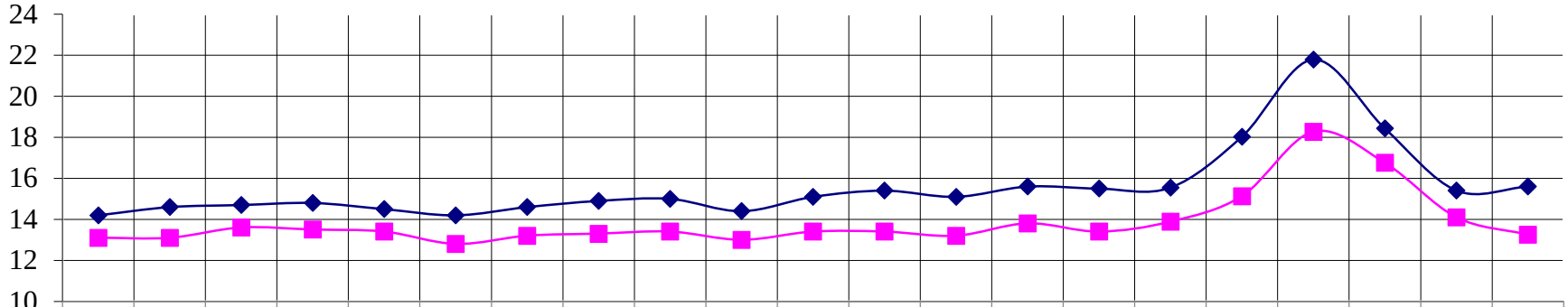
Пол	**Брой**	**Възраст (в навършени години)**									
		под 1 г.	**1-14 г.**	**15-19 г.**	**20-29 г.**	**30-39 г.**	**40-49 г.**	**50-59 г.**	**60-69 г.**	**70-79 г.**	**над 80 г.**
Мъже-случаи	**2 687**	14	4	6	24	39	132	318	614	795	741
Жени-случаи	**2 465**	6	10	1	4	19	69	143	316	648	1249
Общо	**5 152**	**20**	**14**	**7**	**28**	**58**	**201**	**461**	**930**	**1 443**	**1 990**

таблица 1. Умрели по пол и възраст в област Бургас за 2024 г.

Най-висок дял имат умиранията във възрастовата група **над 80 г**. 1990 души, или 38,6%, следвани от възрастта 70-79 г. 1443 починали, или 28,0% от общия брой. През 2024 г. е налице увеличаване на средната продължителност на живот за областта.

Умиранията при мъжете общо 2687 /52,2%/ са повече, отколкото при жените 2465 /47,8%/.

През 2024 г. коефициента на **обща смъртност е 13,3‰** за областта и е по-благоприятен от средните за **страната** стойности 15,6‰.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
България	**14,2**	**14,6**	**14,7**	**14,8**	**14,5**	**14,2**	**14,6**	**14,9**	**15**	**14,4**	**15,1**	**15,4**	**15,1**	**15,6**	**15,5**	**15,5**	**18**	**21,8**	**18,4**	**15,4**	**15,6**
Област Бургас	**13,1**	**13,1**	**13,6**	**13,5**	**13,4**	**12,8**	**13,2**	**13,3**	**13,4**	**13**	**13,4**	**13,4**	**13,2**	**13,8**	**13,4**	**13,9**	**15,1**	**18,3**	**16,8**	**14,1**	**13,3**

фиг. 3 Обща смъртност в област Бургас и страната (на 1000) по години

Структура на общата смъртност по причини:

Водеща причина за настъпване на смърт с понижаване на стойностите през 2024 г. са Болести на органите на кръвообръщението-59,9%, 2023 г. 60,4%, 2022 г. 59,3%. Най-често се касае за Мозъчно-съдова болест – 25,35%, Исхемична болест на сърцето – 11,49%, Инфаркт на миокарда – 4,70%.

На второ място за 2024 г. са умиранията от Новообразувания –18,3%, 2023 г. 19,33%, 2022 г. 15,2% с понижаване на стойностите.

В структурата на останалите причини за смърт следват: Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неквалифицирани другаде-5,4%, Болести на храносмилателната система - 5,1%, Болести на дихателната система –3,8%, Травми, отравяния и някои други последици от външни причини – 2,4%, Болести на пикочо-половата система – 2,3%.

Структура на обща смъртност по причини – 2023 г., 2024 г.

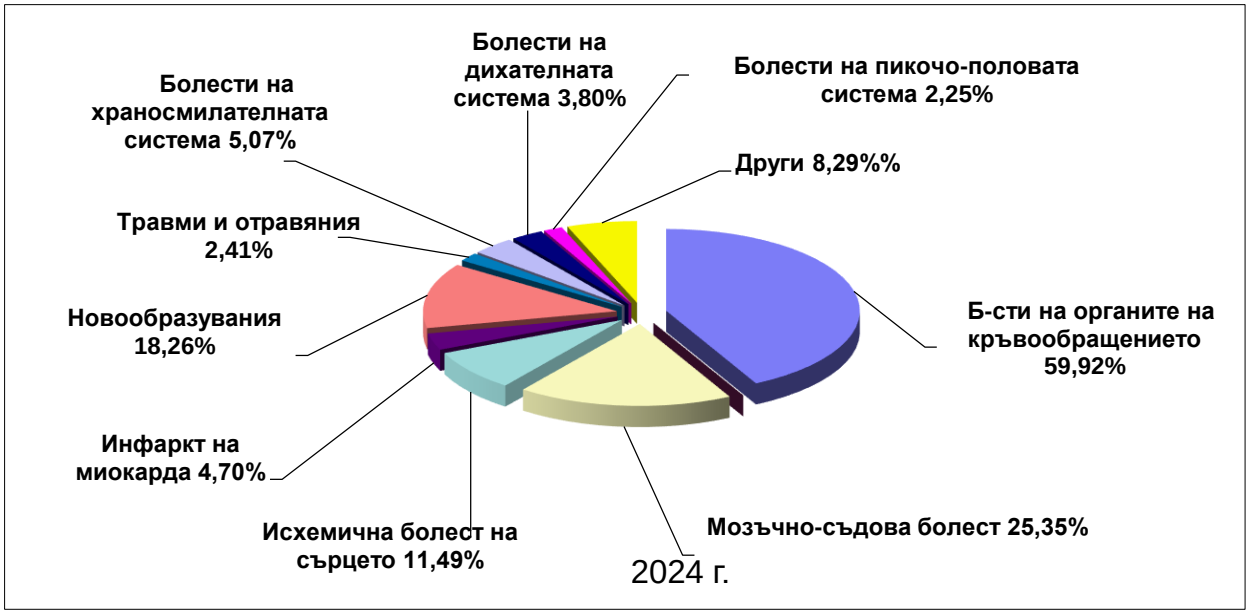
№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	2023 г.			2024 г.		
		брой	на 100000 от населението	Относителен дял (%)	брой	на 100000 от населението	Относителен дял (%)
	ОБЩО I – XIX клас	**5375**	1398,1	100	**5152**	1324,7	100
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**50**	13,0	0,9	**67**	17,2	1,3
II	Новообразувания	**1039**	270,3	19,3	**941**	242,0	18,3
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**7**	1,8	0,1	**10**	2,6	0,2
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**9**	2,3	0,2	**8**	2,1	0,2
V	Психични и поведенчески разстройства	**1**	0,3	0,0	**1**	0,3	0,0
VI	Болести на нервната система	**18**	4,7	0,3	**25**	6,4	0,5
VII	Болести на окото и придатъците му	**0**	0	0	**0**	0,0	0,0
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**0**	0	0	**0**	0,0	0,0
IX	Болести на органите на кръвообращението	**3246**	844,3	60,4	**3087**	793,7	59,9
X	Болести на дихателната система	**194**	50,5	3,6	**196**	50,4	3,8
XI	Болести на храносмилателната система	**299**	77,8	5,6	**261**	67,1	5,1
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**0**	0	0	**4**	1,0	0,1
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**2**	0,5	0	**2**	0,5	0,0
XIV	Болести на пикочо-половата система	**131**	34,1	2,4	**116**	29,8	2,3
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**0**	0	0	**0**	0,0	0,0
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**8**	2,1	0,1	**9**	2,3	0,2
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**4**	1,0	0,1	**3**	0,8	0,1
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**202**	52,5	3,8	**279**	71,7	5,4
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**102**	26,5	1,9	**124**	31,9	2,4

XXII	Кодове за специални цели	**63**	16,4	1,2	**19**	4,9	0,4

Високото ниво на общата смъртността в България е продължение на започналата преди 50 години трайна тенденция на нарастване на този показател. Основните причини за високата смъртност и леталитет у нас, в сравнение с други европейски страни са лошото здравословно състояние на населението, ниската средна продължителност на живота, наличие на множество хронични заболявания. Пандемията от COVID-19 оказа неблагоприятно влияние върху всички аспекти на живота, въпреки полаганите максимални усилия в общественото здраве.

От 2014 г. се работи по Национална програма по превенция на хроничните незаразни болести: първи етап НППХНБ /2014-2020 г./ и втори етап НППХНБ /2021-2025 г./, приета с решение №552/28.07.2021 г. на Министерски съвет. Основните цели на програмата са: подобряване здравето на населението, ограничаване на заболеваемостта и смъртността от основни хронични незаразни заболявания, чрез превенция и профилактика на основни рискови фактори-поведенчески, психо-социални, биологични. Ограничаване на артериалната хипертония, употребата на тютюневи изделия, прекомерна употреба на алкохол, нерационално хранене, ниска физическа активност, замърсяване на околната среда. Провеждане на ранен профилактичен скрининг сред застрашените възрастови групи от населението.

	2023 г.			**2024 г.**		
	Брой	**Отн. дял в %**	**На 100 000 насел.**	**Брой**	**Отн. дял в %**	**На 100 000 насел.**
Всичко:	5375	**100**	1398,1	5152	**100**	1324,7
1. Болести на органите на кръвообращението	3246	**60,39**	844,3	3087	**59,92**	793,7
От тях:						
- мозъчно-съдова болест	1155	**21,49**	300,4	1306	**25,35**	335,8
-исхемична болест на сърцето	463	**8,61**	120,4	592	**11,49**	152,2
- инфаркт на миокарда	275	**5,12**	71,5	242	**4,70**	62,2
2. Новообразувания	1039	**19,33**	270,3	941	**18,26**	242,0
3. Травми и отравяния	102	**1,90**	26,5	124	**2,41**	31,9
4. Болести на храносмилателната система	299	**5,56**	77,8	261	**5,07**	67,1
5. Болести на дихателната система	194	**3,61**	50,5	196	**3,80**	50,4
6. Болести на пикочо-половата система	131	**2,44**	34,1	116	**2,25**	29,8
7. Други	364	**6,77**	94,7	427	**8,29**	109,8

Фиг. 5 Структура на общата смъртност по причини за умирания в област Бургас през 2024 г.

1.4.Детска смъртност

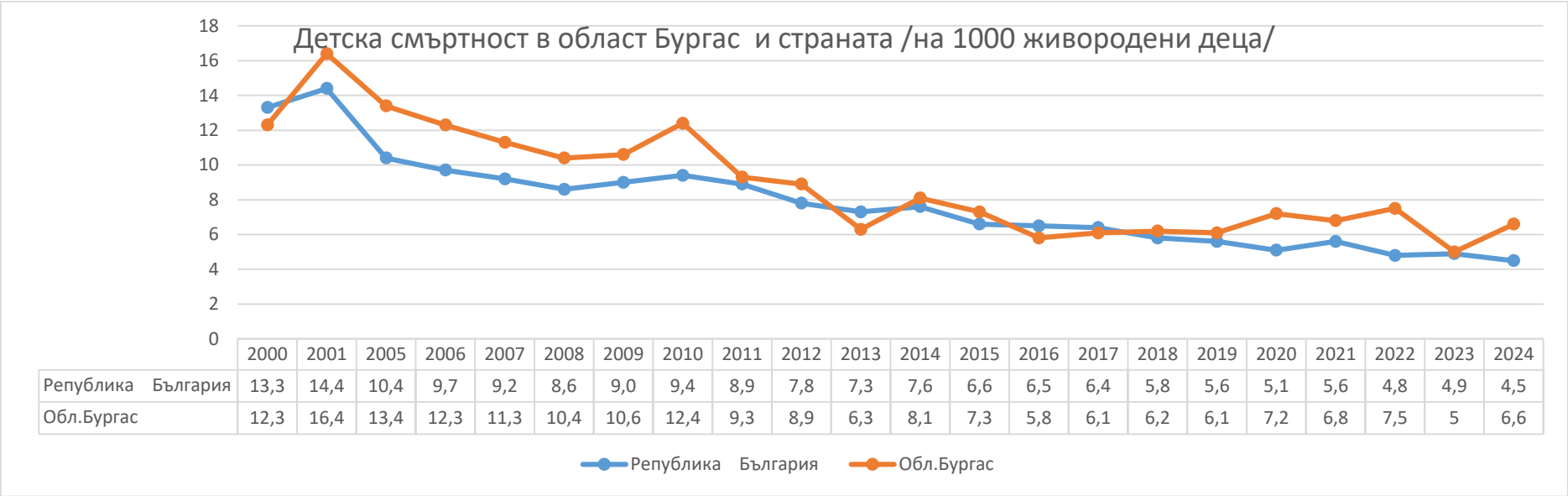
През 2024 г. показателят . показателят **детска смъртност** е **6,6‰,** 2023 г. е 5‰**,** 2022 г. е 7,5‰ с **повишена** стойност, спрямо предходни години. Общият брой на починалите деца до една година е 20.

В страната тази стойност се понижава 4,5‰, 2023 г. 4,9‰, 2022 г. 4,8‰, сравнено с област Бургас детската смъртност е **по-висока**, както и в предходните години.

Най-висока остава **перинаталната** смъртност при децата, с повишени стойности през 2024 г. е **7,9‰,** 2023 г. 4,4‰, 2022 г. 11,7‰.

Неонаталната детска смъртност е **4,0‰,** повишена, сравнено с 2023 г. 1,2‰, 2022 г. не са отбелязани случаи на неонатална детска смъртност.

П**остнеонаталната** детска смъртност **е 2,6‰**, понижена, 2023 г. 3,3‰, 2022 г. 4,4 ‰.

	2000	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Република България	13,3	14,4	10,4	9,7	9,2	8,6	9,0	9,4	8,9	7,8	7,3	7,6	6,6	6,5	6,4	5,8	5,6	5,1	5,6	4,8	4,9	4,5
Обл.Бургас	12,3	16,4	13,4	12,3	11,3	10,4	10,6	12,4	9,3	8,9	6,3	8,1	7,3	5,8	6,1	6,2	6,1	7,2	6,8	7,5	5	6,6

фиг. 4 Детска смъртност в област Бургас и страната (на 1000 живородени деца)

Детска смъртност (умрели деца до 1 г. възраст) в област Бургас

година	общо		В градовете		В селата	
	брой	На 1000 живородени	брой	На 1000 живородени	брой	На 1000 живородени
2024 г.	**20**	**6,6**	**12**	**4,0**	**8**	**2,6**
2023 г.	17	5,0	13	3,8	4	1,2
2022 г.	24	7,5	20	8,4	4	4,8

Перинатална, неонатална и постнеонатална детска смъртност в област Бургас

Година	Перинатална ДС	Неонатална ДС	Постнеонатална ДС
2024 г.	**7,9**	**4,0**	**2,6**
2023 г.	4,4	1,2	3,3
2022 г.	11,7	0	4,4

Детска смъртност по причини

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	2023 г.			2024 г.		
		брой	на 1000 живородени	относителен дял (%)	брой	на 1000 живородени	относителен дял (%)
	ОБЩОI – XIX клас	**17**	**5,04**	**100**	**20**	**6,6**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести						
II	Новообразувания						
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм						
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата						
VI	Болести на нервната система						
IX	Болести на органите на кръвообращението	2	0,6	11,8	1	0,3	5,0
X	Болести на дихателната система	1	0,3	5,9	3	1,0	15,0
XI	Болести на храносмилателната система						
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан						
XIV	Болести на пикочо-половата система	2	0,6	11,8			
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	8	2,4	47,1	9	3,0	45,0
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	3	0,9	17,6	3	1,0	15,0
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде				2	0,7	10,0
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини						
	Други	1	0,3	5,9	2	0,7	10,0

Структура на детската смъртност по причини.
Основните причини за умиранията на децата през 2024 г. са:

- Състояния през перинаталния период 45%, 2023 г. 47,1%, 2022 г. 54,2%;
- Вродени аномалии-пороци, деформации и хромозомни аберации -15%, 2023 г. 17,6%, 2022 г. 12,5%;
- Болести на дихателната система -15%, 2023 г. 5,9%, 2022 г. 20,8%.
- Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде -10%, 2023 г. и 2022 г. не са установени;
- Други – 10%, 2023 г. 5,9%, 2022 г. 4,2%.

Предпоставки:

Ранна бременност и недоносеност на плода за определени етнически малцинствени групи; промяна контингента на жените и възрастовите особености в детеродна възраст; ограничен достъп за определени социални групи от населението до медицински услуги; нежеланието на определени контингенти за посещение и профилактични прегледи и консулти със специалисти; пречки при ранното откриване, диагностициране и лечение на заболяванията в извънболничната помощ; ограничен достъп до специализирани медицински услуги; пропуски в профилактичната и диспансерна дейност в лечебните заведения за извънболнична помощ; затруднения и пропуски в провеждането на имунизации.

Изводи:

- Високата смъртност в перинаталния период се дължи на ендогенни причини и усложнения на бременността и раждането;
- липса на ранно диагностициране на заболявания на плода;
- липса в област Бургас на достатъчно специалисти по неонатология;
- незадоволителна здравна култура и начин на живот на определени групи от населението.

Приета е Национална стратегия на РБългария за равенство, приобщаване и участие на ромите2021-2030 г. и Национален план за действие с приоритет Здравеопазване, чрез осигуряване на равен достъп до медицински услуги на всички граждани, независимо от тяхната етническа принадлежност. Приобщаването се осъществява от страна на медицинските здравни медиатори, за имунизации, профилактика на незаразни болести и факторите свързани с тях, изследвания и връзка с ОПЛ.

По Национална програма за Майчино и детско здраве от 2021-2030 г. са създадени консултативни центрове за обгрижване на майки и деца, с участието на здравни работници, социални работници, психолози.

1.5.Естествен прираст

Показателят естествен прираст се определя от разликата между раждания и умирания**.**

Коефициентът на естествения прираст на населението на област Бургас продължава да е с **отрицателна стойност/минус 5,4‰/, с повишена стойност** 2023 **г.** /минус 5,3‰/, 2022 г. /минус 8,24‰/.

В сравнение със страната /минус 7,4‰/, 2023 г. /минус 6,68‰/, също повишен, 2022 г. /минус 9,65‰/, **остава** с по-малка стойност, както и в предходни години.

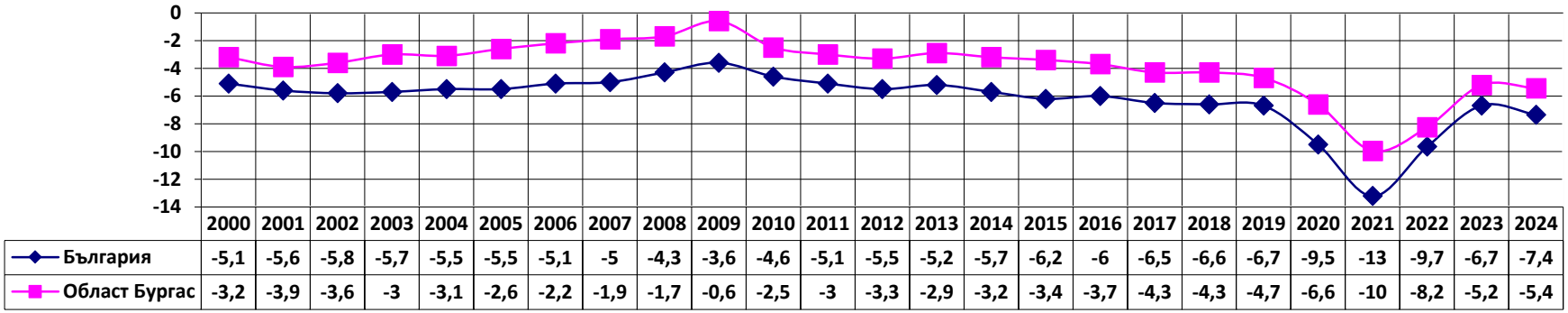
Показателят естествен прираст продължава да е с отрицателна стойност, но е по-благоприятен за област Бургас, в сравнение с общия коефициент на естествен прираст за РБългария.

В градовете през 2024 г. този показател е / минус 4,8‰/, 2023 г. / минус 4,5‰/, 2022 г. /минус 7,1‰/.

В селата през 2024 г. е /минус 7,5‰/, 2023 г. /минус 7,7‰/, 2022 г. /минус 11,7‰/.

Движението на населението – намаляване, или увеличаване е резултат на естествения прираст и се дължи предимно на негативните демографски промени в селата. Запазва се тенденцията за обезлюдяване на селата.

През 2024 г. няма община с положителен прираст, както и в предходните 2023 г. 2022 г. и 2021 г. С най-ниска стойност отрицателен прираст е община Несебър /минус 1,81‰/, с най-висока стойност отрицателен естествен прираст е община Малко Търново /минус 19,02‰/.

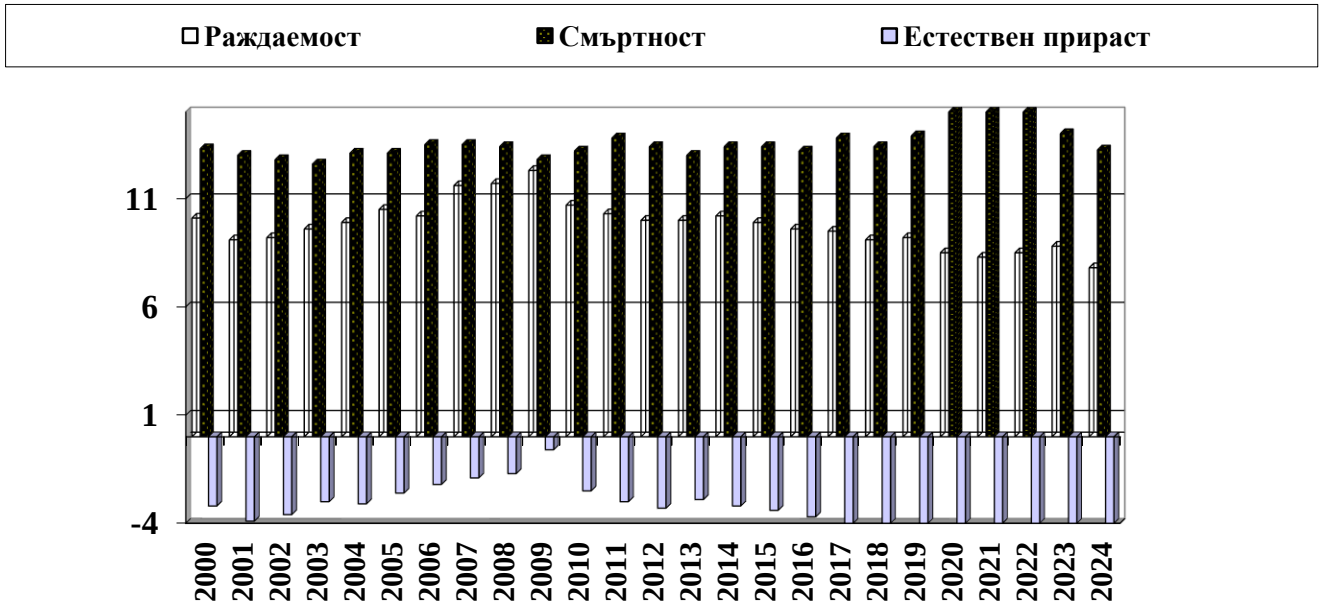
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
България	-5,1	-5,6	-5,8	-5,7	-5,5	-5,5	-5,1	-5	-4,3	-3,6	-4,6	-5,1	-5,5	-5,2	-5,7	-6,2	-6	-6,5	-6,6	-6,7	-9,5	-13	-9,7	-6,7	-7,4
Област Бургас	-3,2	-3,9	-3,6	-3	-3,1	-2,6	-2,2	-1,9	-1,7	-0,6	-2,5	-3	-3,3	-2,9	-3,2	-3,4	-3,7	-4,3	-4,3	-4,7	-6,6	-10	-8,2	-5,2	-5,4

фиг. 5 Естествен прираст в област Бургас и страната (на 1000 ч. населението)

Естествен прираст по общини в област Бургас

Община	2021 г.		2022 г.		2023 г.		2024 г.	
	брой	На 1000 души	брой	брой	На 1000 души	На 1000 души	брой	На 1000 души
Област Бургас	**-4 068**	**-9,95**	**-3 120**	**-8,24**	**-1 999**	**-5,20**	**-2 115**	**-5,44**
Айтос	-251	**-9,19**	-208	**-8,30**	-102	**-4,09**	-149	**-5,97**
Бургас	-1650	**-8,06**	-1259	**-6,46**	-790	**-4,06**	-862	**-4,40**
Камено	-212	**-19,98**	-140	**-14,97**	-111	**-11,94**	-98	**-10,61**
Карнобат	-386	**-17,18**	-241	**-11,84**	-181	**-8,99**	-189	**-9,50**
М. Търново	-94	**-31,41**	-88	**-34,84**	-74	**-28,93**	-48	**-19,02**
Несебър	-214	**-6,97**	-160	**-6,27**	-112	**-3,70**	-61	**-1,81**
Поморие	-273	**-9,81**	-241	**-9,45**	-144	**-5,52**	-150	**-5,64**

Приморско	-72	**-11,19**	-62	**-11,00**	-53	**-8,58**	-52	**-8,32**
Руен	-194	**-7,14**	-81	**-3,11**	-19	**-0,73**	-92	**-3,56**
Созопол	-194	**-13,87**	-190	**-15,87**	-100	**-7,96**	-115	**-9,11**
Средец	-234	**-16,71**	-191	**-14,80**	-104	**-8,04**	-117	**-9,11**
Сунгурларе	-175	**-15,64**	-163	**-15,64**	-132	**-12,72**	-113	**-10,98**
Царево	-119	**-12,99**	-96	**-11,58**	-77	**-9,22**	-69	**-8,20**
Р България	**-90317**	**-13,21**	**-62218**	**-9,65**	**-43809**	**-6,68**	**-47 308**	**-7,35**

Изводи и основни демографски проблеми, които имат пряко отношение към системата на здравеопазване и потребности от здравни услуги :

Анализът на статистическите данни на демографския потенциал на област Бургас през 2024 г. в сравнение с предходните 2023 -2022 г. показа:

- Увеличава се броят на населението за областта, в сравнение с предходните години.
- Естественият прираст е с отрицателна стойност, с по-висока стойност сравнена с предходните години.

- Независимо от неговите отрицателни стойности е значително по-благоприятен и с по-ниски стойности, в сравнение с този за страната.
- Понижаване на раждаемостта, в сравнение със страната е по-висока, трайно намаляване на абортите за областта, в сравнение с тези за страната и за предходните две години.
- Броят на жените във фертилна възраст е повишен.
- Общата смъртност за областта е понижена, както и през предходни години , в сравнение с данните за страната, остава с по-ниска стойност.
- Основни причини за умиранията общо за населението са: Болести на органите на кръвообращението-МСБ, ИБС, Злокачествени новообразувания.
- Водещи като причина за смърт при децата са състояния през перинаталния период.
- Увеличава се детската смъртност, както и в предходните години, сравнена с тази за страната в областта остава по-висока.
- В област Бургас са обособени общини със силна концентрация на малцинствени групи.
- Всички общини са с отрицателен естествен прираст, но с по-ниски стойности сравнено със страната.
- Устойчивите темпове на увеличаване делът на населението в под трудоспособна възраст, ограничава човешкия потенциал за стопанско развитие на района в настоящия и в бъдещи периоди.
- Демографските показатели на областта се променят с бавни темпове. Стойността на коефициента на възрастова зависимост трайно нараства, но остава по-нисък от този за страната, което показва концентрация на хора в трудоспособна възраст.

1.6.Заболеваемост и болестност

Болестност по МКБ-10 от I-XIX клас, клас XXII.

През 2024 г. общо за населението са регистрирани 1780525/ на 1000 души 4578/, 2023 г. регистрирани 1781405 заболявания /на 1000 души 4634/, 2022 г. 1658427 заболявания /на 1000 души 4380/.

Най-често срещаните регистрирани заболявания през 2024 г. са:

- Болести на органите на кръвообращението, понижени –22,9%, 2023 г. 23,3%, 2022 г. 23,0%;
- Болести на дихателната система, понижени – 16,5%, 2023 г. 16,9%, 2022 г. 16,1%;
- Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан, без промяна -9,9%, 2023 г. 9,9%, 2022 г. 9,4%;
- Болести на ендокринна система, разстройства в храненето и обмяната на веществата повишени- 7,8%, Болести на пикочо-половата система -7,2%, Болести на окото и придатъците – 6,5%, които са без съществена промяна през последните две години.

Заболеваемост по МКБ-10 от I-XIX клас, клас XXII.

През 2024 г. **новооткритите заболявания общо** за населението в област Бургас са регистрирани 803205 /на 1000 души 2065/. В сравнение с предходните години 2023 г. 818195 / на 1000 души 1195/,2022 г. регистрирани 794088 /на 1000 души 1943/.

Най-често срещаните новооткрити заболявания сред населението в област Бургас през 2024 г. са:

- Болести на дихателната система понижени: 20,6%, 2023 г. 21,2%, 2022 г. 19,6%;
- Болести на органите на кръвообращението, повишени: 15,1%, 2023 г. 14,4%, 2022 г. 14,6%;
- Болести на костно-мускулната система и съединителна тъкан, с понижаване:9,3%, 2023 г. 9,4%, 2022 г. 8,6%;
- Болести на окото и придатъците му, без промяна: 7,5%, 2023 г. 7,5%, 2022 г. 7,0%;
- Болести на пикочо-половата система повишени:7,4%, 2023 г. 7,0%, 2022 г. 7,2%%;
- Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини понижени 4,8%, 2023 г.5,1%, 2022 г.3,9%.
- Болести на храносмилателната система 5,1%, Болести на ендокринните жлези – 5,2%.

В структурата на общата заболеваемост на населението през 2024 г. тези класове болести заемат **71,2%** от всички регистрирани заболявания.

Новооткритите заболявания при **децата до 17 години** по МКБ-10 от I-XIX клас, клас XXII в областта през 2024 г. са с **понижени** стойности, сравнено с предходни години 166422 /на 1000 души 428/, 2023 г. 207511 /на 1000 души 2940/, 2022 са 177537 /на 1000 души 2547/.

Най-честите новооткрити заболявания до 17 години през 2024 г. се дължат на:

- Болести на дихателната система понижени: 43,9%, 2023 г. 47,7%, 2022 г. 46,6%;
- Инфекциозни и паразитни болести понижени: 9,5%, 2023 г. 9,8% , 2022 г. 10,0%;
- Болести на окото и придатъците му-повишени 8,1%, 2023 г. 6,8%, 2022 г. 6,7%;
- Болести на кожата и подкожната тъкан без промяна 6,8%, 2023 г. 6,8%, 2022 г. 6,1%;
- Болести на храносмилателната система без промяна 6,6%, 2023 г. 6,6%, 2022 г. 5,9%.
- Симптоми, признаци и отклонения от нормата открити при клинични и лабораторни изследвания, неквалифицирани другаде повишени 9,5%, 2023 г. 5,3%, 2022 г. 5,2%;
- Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини повишени:5,4%, 2023 г. 4,9%, 2022 г. 4,2%.

В структурата на заболеваемостта при децата и ученици през 2024 г. тези класове болести **заемат 89,8%** от всички регистрирани заболявания.

При лицата на **възраст над 18 години** в област Бургас **новооткритите заболявания** по МКБ-10 от I-XIX клас, клас XXII през 2024 г. са с **повишена** стойност 636783/ на 1000 души 1637/, 2023 г. 610684 /на 1000 души 1946/, спрямо предходната 2022 г. 615129/ на 1000 души 1991/.

Най-често срещаните новооткрити заболявания с повишаване на стойностите през 2024 г. при лицата на възраст над 18 г. се дължат на:

- Болести на органите на кръвообращението, понижени 19,0%, 2023 г. 19,2%, 2022 г. 18,7%;
- Болести на дихателната система повишени 14,5%, 2023 г. 12,2%, 2022 г. 11,9%;
- Болести на костно-мускулната система и съединителна тъкан понижени 11,3%, 2023 г. 12,1%, 2022 г. 10,7%;
- Болести на пикочо-половата система без промяна 8,5%, 2023 г. 8,5%, 2022 г. 8,5%;
- Болести на окото и придатъците му понижена 7,3%, 2023 г. 7,7%, 2022 г. 7,0%;

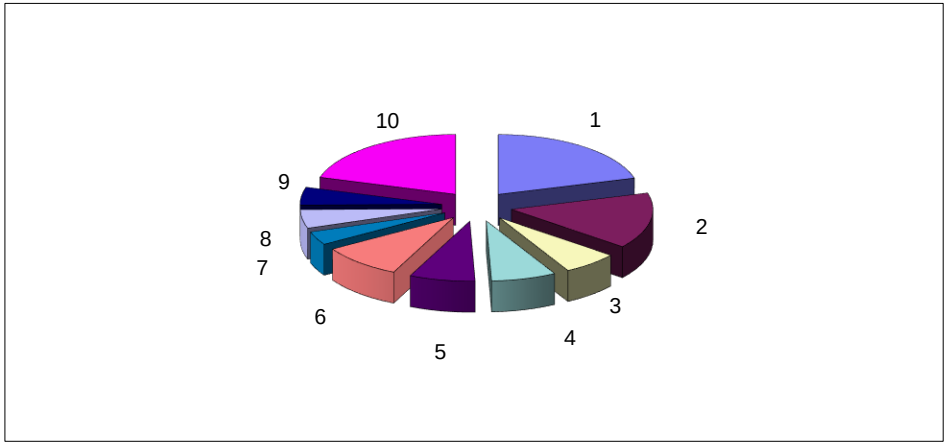
- Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и обмяната на веществата, повишени 7,8%, 2023 г. 6,7%, 2022 г. 5,8%;
- Травми и отравяния 4,6%, 2023 г. 5,2%, 2022 г. 4,6%;
- Болести на нервната система 4,3%, 2023 г. 4,7%, 2022 г. 4,2%;
- Болести на храносмилателната система 4,6%, 2023 г. 4,6%, 2022 г. 4%.

В структурата на заболеваемостта за лицата над 18 години през 2023 г. тези класове болести заемат **81,9%** от всички регистрирани заболявания за тази възрастова група.

За разглеждания период /2024 г. - 2022 г./ се наблюдава понижен ръст на регистрираните заболявания при новооткритата /свежа заболеваемост/ сред деца и ученици, при възрастното население е слабо повишена.

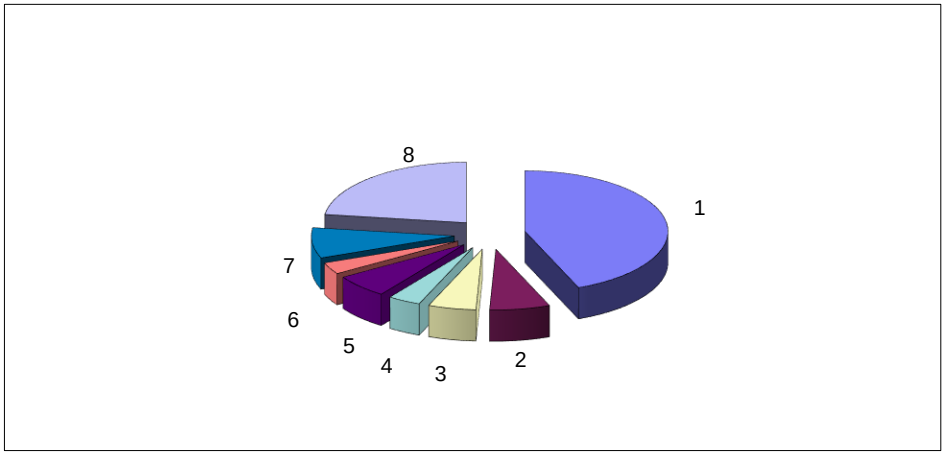
Общо за населението

1	Болести на дихателната система	20,6%
2	Болести на органите на кръвообращението	15,1%
3	Болести на ендокринните жлези	6,3%
4	Болести на пикочо-половата система	7,4%
5	Болести на окото и придатъците му	7,5%
6	Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан	9,3%
7	Болести на нервната система	3,6%
8	Болести на храносмилателната система	5,0%
9	Травми и отравяния	4,8%
10	Други	20,4%

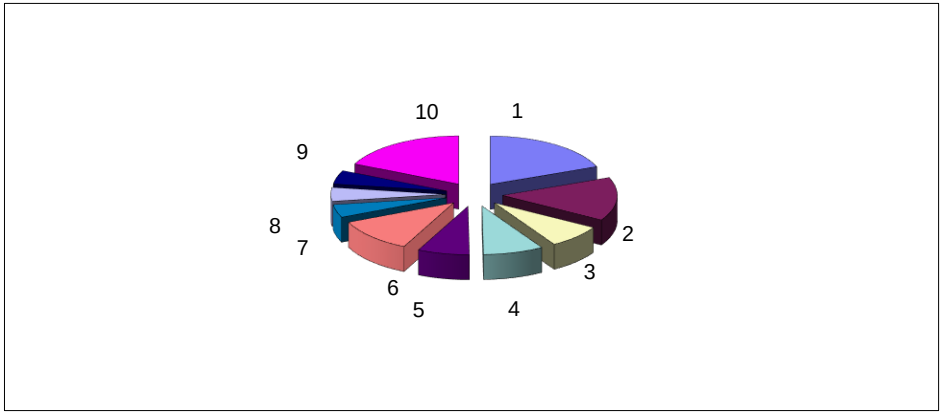

От 0 до 17 години

1	Болести на дихателната система	43,9%
2	Някои инфекциозни и паразитни болести	9,5%
3	Болести на окото	8,1%
4	Болести на кожата и подкожната тъкан	6,8%
5	Болести на храносмилателната система	6,6%
6	Симптоми и недобре опред. състояния	6,2%
7	Травми и отравяния	5,4%
8	Други	13,5%

	Над 18 години	
1	Болести на органите на кръвообращението	19,0%
2	Болести на дихателната система	14,5%
3	Болести на ендокринните жлези	7,8%
4	Болести на пикочо-половата система	8,5%
5	Болести на окото	7,3%
6	Болести на костно-мускулната	11,3%
7	Болести на нервната система	4,3%
8	Болести на храносмилателната система	4,6%
9	Травми и отравяния	4,6%
10	Други	18,1%

Фиг. 5 Регистрирани заболявания на населението в извънболничната помощ през 2024 г. в област Бургас

Болестност и заболеваемост сред населението в област Бургас 2024 г. в лечебните заведения за извънболнична помощ /по класове болести/

	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ	**Болестност**			**Заболеваемост**		
№ клас	**ПО МКБ-10**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
	ОБЩО I – XIX клас	**1 780 525**	**4578**	**100**	**803205**	**2065**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**60 117**	**155**	3,4	**32342**	**83**	4,0
II	Новообразувания	**33 936**	**87**	1,9	**17261**	**44**	2,1
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**10 779**	**28**	0,6	**5511**	**14**	0,7
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**139 284**	**358**	7,8	**50967**	**131**	6,3
V	Психични и поведенчески разстройства	**31 686**	**81**	1,8	**15615**	**40**	1,9
VI	Болести на нервната система	**69 247**	**178**	3,9	**28960**	**74**	3,6

VII	Болести на окото и придатъците му	**115 347**	**297**	6,5	**60226**	**155**	7,5
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**52 184**	**134**	2,9	**25335**	**65**	3,2
IX	Болести на органите на кръвообращението	**406 893**	**1046**	22,9	**121582**	**313**	15,1
X	Болести на дихателната система	**294 452**	**757**	16,5	**165729**	**426**	20,6
XI	Болести на храносмилателната система	**77 209**	**199**	4,3	**39904**	**103**	5,0
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**61 060**	**157**	3,4	**37283**	**96**	4,6
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**176 577**	**454**	9,9	**75065**	**193**	9,3
XIV	Болести на пикочо-половата система	**128 343**	**330**	7,2	**59169**	**152**	7,4
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**3 777**	**10**	0,2	**1344**	**3**	0,2
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**746**	**2**	0,0	**366**	**1**	0,0
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**3 493**	**9**	0,2	**1427**	**4**	0,2
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**44 733**	**115**	2,5	**25111**	**65**	3,1
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**68 204**	**175**	3,8	**38512**	**99**	4,8
	Кодове за специални цели COVID-19	**2 458**	**6**	0,1	**1 496**	**4**	0,2

Болестност и заболеваемост сред населението в област Бургас 2023 г.

№ клас	**НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10**	**Болестност**			**Заболеваемост**		
		Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
	ОБЩО I – XIX клас	**1 781 405**	**4634**	**100**	**818195**	**1195**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**60 473**	**157**	3,4	**34567**	**51**	4,2
II	Новообразувания	**35 125**	**91**	2,0	**17576**	**26**	2,1
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**11 046**	**29**	0,6	**5722**	**8**	0,7

IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**124 946**	**325**	7,0	**42241**	**62**	5,2
V	Психични и поведенчески разстройства	**30 031**	**78**	1,7	**14586**	**21**	1,8
VI	Болести на нервната система	**71 890**	**187**	4,0	**30216**	**44**	3,7
VII	Болести на окото и придатъците му	**117 708**	**306**	6,6	**61405**	**90**	7,5
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**52 996**	**138**	3,0	**27212**	**40**	3,3
IX	Болести на органите на кръвообращението	**414 831**	**1079**	23,3	**117906**	**172**	14,4
X	Болести на дихателната система	**301 707**	**785**	16,9	**173584**	**254**	21,2
XI	Болести на храносмилателната система	**75 976**	**198**	4,3	**41820**	**61**	5,1
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**61 313**	**159**	3,4	**38548**	**56**	4,7
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**173 776**	**452**	9,8	**77131**	**113**	9,4
XIV	Болести на пикочо-половата система	**118 273**	**308**	6,6	**57618**	**84**	7,0
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**5 569**	**14**	0,3	**2968**	**4**	0,4
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**962**	**3**	0,1	**676**	**1**	0,1
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**3 644**	**9**	0,2	**1856**	**3**	0,2
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**44 269**	**115**	2,5	**26050**	**38**	3,2
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**68 810**	**179**	3,9	**41597**	**61**	5,1
	Кодове за специални цели COVID-19	**8 060**	**21**	0,5	**4916**	**7**	0,6

Болестност и заболеваемост на деца от 0 до 17 г. на територията на област Бургас през 2024 г.

№ клас	**НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ**	**Болестност**			**Заболеваемост**		
	ПО МКБ-10	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**

	ОБЩО I – XIX клас	**312 046**	**802**	**100**	**166422**	**428**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**33 528**	**86**	10,7	**15862**	**41**	9,5
II	Новообразувания	**1 083**	**3**	0,3	**597**	**2**	0,4
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**931**	**2**	0,3	**575**	**1**	0,3
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**2 035**	**5**	0,7	**1190**	**3**	0,7
V	Психични и поведенчески разстройства	**3 055**	**8**	1,0	**1745**	**4**	1,0
VI	Болести на нервната система	**3 066**	**8**	1,0	**1459**	**4**	0,9
VII	Болести на окото и придатъците му	**21 611**	**56**	6,9	**13559**	**35**	8,1
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**12 255**	**32**	3,9	**6155**	**16**	3,7
IX	Болести на органите на кръвообращението	**793**	**2**	0,3	**473**	**1**	0,3
X	Болести на дихателната система	**149 290**	**384**	47,8	**73135**	**188**	43,9
XI	Болести на храносмилателната система	**17 485**	**45**	5,6	**10910**	**28**	6,6
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**18 409**	**47**	5,9	**11375**	**29**	6,8
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**5 908**	**15**	1,9	**3403**	**9**	2,0
XIV	Болести на пикочо-половата система	**8 687**	**22**	2,8	**5108**	**13**	3,1
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**185**	**0**	0,1	**158**	**0**	0,1
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**746**	**2**	0,2	**366**	**1**	0,2
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**2 425**	**6**	0,8	**1002**	**3**	0,6
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**16 275**	**42**	5,2	**10247**	**26**	6,2
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**14 156**	**36**	4,5	**8996**	**23**	5,4
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	**123**	**0**	0,0	**107**	**0**	0,1

Болестност и заболеваемост на деца от 0 до 17 г. в област Бургас 2023 г.

№ клас	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	Болестност			Заболеваемост		
		Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %
	ОБЩО I – XIX клас	**355 775**	**5 041**	**100**	**207511**	**2 940**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**36 956**	**524**	10,4	**20293**	**288**	9,8
II	Новообразувания	**1 156**	**16**	0,3	**635**	**9**	0,3
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**1 078**	**15**	0,3	**709**	**10**	0,3
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**2 610**	**37**	0,7	**1405**	**20**	0,7
V	Психични и поведенчески разстройства	**2 812**	**40**	0,8	**1477**	**21**	0,7
VI	Болести на нервната система	**3 534**	**50**	1,0	**1768**	**25**	0,9
VII	Болести на окото и придатъците му	**21 392**	**303**	6,0	**14116**	**200**	6,8
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**12 234**	**173**	3,4	**6916**	**98**	3,3
IX	Болести на органите на кръвообращението	**843**	**12**	0,2	**556**	**8**	0,3
X	Болести на дихателната система	**180 249**	**2 554**	50,7	**98895**	**1 401**	47,7
XI	Болести на храносмилателната система	**20 899**	**296**	5,9	**13757**	**195**	6,6
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**21 210**	**301**	6,0	**14068**	**199**	6,8
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**5 841**	**83**	1,6	**3169**	**45**	1,5
XIV	Болести на пикочо-половата система	**9 637**	**137**	2,7	**5999**	**85**	2,9
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**290**	**4**	0,1	**250**	**4**	0,1
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**962**	**14**	0,3	**676**	**10**	0,3
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**2 623**	**37**	0,7	**1421**	**20**	0,7

XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**16 267**	**230**	4,6	**11054**	**157**	5,3
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**14 834**	**210**	4,2	**10108**	**143**	4,9
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	**348**	**5**	0,1	**239**	**3**	0,1

Болестност и заболеваемост на лица на възраст над 18 г. на територията на област Бургас през 2024 г.

№ клас	**НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10**	**Болестност**			**Заболеваемост**		
		Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
	ОБЩО I – XIX клас	**1468479**	**3 776**	**100**	**636783**	**1 637**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**26589**	**68**	1,8	**16480**	**42**	2,6
II	Новообразувания	**32853**	**84**	2,2	**16664**	**43**	2,6
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**9848**	**25**	0,7	**4936**	**13**	0,8
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	**137249**	**353**	9,3	**49777**	**128**	7,8
V	Психични и поведенчески разстройства	**28631**	**74**	1,9	**13870**	**36**	2,2
VI	Болести на нервната система	**66181**	**170**	4,5	**27501**	**71**	4,3
VII	Болести на окото и придатъците му	**93736**	**241**	6,4	**46667**	**120**	7,3
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**39929**	**103**	2,7	**19180**	**49**	3,0
IX	Болести на органите на кръвообращението	**406100**	**1 044**	27,7	**121109**	**311**	19,0
X	Болести на дихателната система	**145162**	**373**	9,9	**92594**	**238**	14,5

XI	Болести на храносмилателната система	**59724**	**154**	4,1	**28994**	**75**	4,6
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**42651**	**110**	2,9	**25908**	**67**	4,1
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**170669**	**439**	11,6	**71662**	**184**	11,3
XIV	Болести на пикочо-половата система	**119656**	**308**	8,1	**54061**	**139**	8,5
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**3592**	**9**	0,2	**1186**	**3**	0,2
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период		**-**	-		**-**	-
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**1068**	**3**	0,1	**425**	**1**	0,1
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**28458**	**73**	1,9	**14864**	**38**	2,3
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**54048**	**139**	3,7	**29516**	**76**	4,6
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	**2 335**	**6**	0	**1 389**	**4**	0,2

Болестност и заболеваемост на лица на възраст над 18 г. в област Бургас 2023 г.

№ клас	**НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10**	**Болестност**			**Заболеваемост**		
		Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
	ОБЩО I – XIX клас	**1425630**	**4 542**	**100**	**610684**	**1 946**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**23517**	75	1.6	**14274**	45	2.3
II	Новообразувания	**33969**	108	2.4	**16941**	54	2.8
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**9968**	32	0.7	**5013**	16	0.8
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на	**122336**	390	8.6	**40836**	130	6.7

	веществата						
V	Психични и поведенчески разстройства	**27219**	87	1.9	**13109**	42	2.1
VI	Болести на нервната система	**68356**	218	4.8	**28448**	91	4.7
VII	Болести на окото и придатъците му	**96316**	307	6.8	**47289**	151	7.7
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**40762**	130	2.9	**20296**	65	3.3
IX	Болести на органите на кръвообращението	**413988**	1 319	29.0	**117350**	374	19.2
X	Болести на дихателната система	**121458**	387	8.5	**74689**	238	12.2
XI	Болести на храносмилателната система	**55077**	175	3.9	**28063**	89	4.6
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**40103**	128	2.8	**24480**	78	4.0
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**167935**	535	11.8	**73962**	236	12.1
XIV	Болести на пикочо-половата система	**108636**	346	7.6	**51619**	164	8.5
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**5279**	17	0.4	**2718**	9	0.4
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период		-	-		-	-
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**1021**	3	0.1	**435**	1	0.1
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**28002**	89	2.0	**14996**	48	2.5
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	**53976**	172	3.8	**31489**	100	5.2
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	**7 712**	25	1	**4 677**	15	1

1.7.Хоспитализирана заболеваемост

Хоспитализираните случаи през 2024 г. от стационарите на лечебните заведения, **общо по всички класове на МКБ-10** от **I-XIX, XXII клас** са изписани **171138 /на 10 хил. души 440/,** 2023 г. от стационарите на лечебните заведения, общо по всички класове на МКБ-10 от I-XIX, XXII клас са изписани 155565 /на 10 хил. души 405/. През 2022 г. са изписани 147480 /на 10 хил. души 390**/.** Броят на хоспитализациите се **повишава** в сравнение с предходните години

През 2024 г. в структурата на хоспитализираните болни по класове болести, водещо място заемат:

- Болести на органите на кръвообращението, повишени: 21,2%, 2023 г. 20,7%, 2022 г. 17,6%;
- Болести на храносмилателната система, повишени: 13,5%, 2023 г. 12,9%, 2022 г. 11,8%;
- Болести на дихателната система, повишени:12,4%, 2023 г. 11,9%, 2022 г. 11,0%;
- Болести на пикочо-половата система, повишени: 9,0%, 2023 г. 8,6%, 2022 г. 8,3%;
- Травми и отравяния, понижени:7,7%, 2023 г. 8,5%, 2022 г. 8,8%;
- Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан,без промяна: 7,3%, 2023 г. 7,3%, 2022 г. 6,4%;
- Новообразувания, повишени:5,1%, 2023 г. 5,4%, 2022 г. 8,5%;
- Бременност, раждане и послеродов период, понижени:4,7%, 2023 г. 5,3%, 2022 г. 6,2%;
- Болести на нервната система, без промяна:3,5%, 2023 г. 3,5%, 2022 г. 4,0%.

Делът на хоспитализациите от тези заболявания от **I до XIX клас** на МКБ-10 2024 г. е 84,4%.

Хоспитализираните случаи на клас **XXI, МКБ-10** Фактори влияещи върху здравното състояние на населението през 2024 г. са 62,9%, 2023 г. са 68,1%, 2022 г. 40,4%.

Клас **XXII МКБ-10** Кодове за специални цели U00-U8, хоспитализации, с понижаване на случаите са установени през 2024 г. 0,2%, 2023 г. 0,6%, 2022 г. 3,5%.

Хоспитализирана заболеваемост в Област Бургас за 2024 г.

	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	**Изписани болни**	**На 10 000 души от населението**	**Относителен дял**
	ОБЩО	**171138**	**440**	**100**
	ОБЩО I - XIX клас	**105041**	**270**	**27,0**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	1316	3	1,3
II	Новообразувания	5324	14	5,1
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	1637	4	1,6
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	1666	4	1,6
V	Психични и поведенчески разстройства	1316	3	1,3
VI	Болести на нервната система	3723	10	3,5
VII	Болести на окото и придатъците му	1143	3	1,1
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	1397	4	1,3
IX	Болести на органите на кръвообращението	22321	57	21,2
X	Болести на дихателната система	13036	34	12,4
XI	Болести на храносмилателната система	14162	36	13,5

XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	3147	8	3,0
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	7682	20	7,3
XIV	Болести на пикочо-половата система	9428	24	9,0
XV	Бременност, раждане и послеродов период	4971	13	4,7
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	1927	5	1,8
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	375	1	0,4
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	2184	6	2,1
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	8048	21	7,7
XXI	Фактори влияещи върху здравното състояние на населението	66097	170	62,9
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	238	1	0,2

Хоспитализирана заболеваемост в Област Бургас за 2022 г. и 2023 г.

	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	**Изписани болни**	**На 10 000 души от населението**	**Относителен дял**	**Изписани болни**	**На 10 000 души от населението**	**Относителен дял**
		2022 г.			**2023 г.**		
	ОБЩО	**147480**	**390**	**100**	**155565**	**405**	**100**
	ОБЩО I - XIX клас	**87911**	232	59,6	**92561**	**241**	**59,5**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	**1022**	3	1,2	**1259**	**3**	**1,4**
II	Новообразувания	**7489**	20	8,5	**4967**	13	5,4
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	**647**	2	0,7	**1226**	3	1,3
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на	**1029**	3	1,2	**1057**	3	1,1

	веществата						
V	Психични и поведенчески разстройства	**1375**	4	1,6	**1374**	4	1,5
VI	Болести на нервната система	**3551**	9	4,0	**3231**	8	3,5
VII	Болести на окото и придатъците му	**1495**	4	1,7	**1146**	3	1,2
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	**1296**	3	1,5	**1343**	3	1,5
IX	Болести на органите на кръвообращението	**15502**	41	17,6	**19190**	50	20,7
X	Болести на дихателната система	**9667**	26	11,0	**11009**	29	11,9
XI	Болести на храносмилателната система	**10344**	27	11,8	**11914**	31	12,9
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	**2361**	6	2,7	**2709**	7	2,9
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	**5605**	15	6,4	**6721**	17	7,3
XIV	Болести на пикочо-половата система	**7273**	19	8,3	**7977**	21	8,6
XV	Бременност, раждане и послеродов период	**5458**	14	6,2	**4888**	13	5,3
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	**1391**	4	1,6	**1859**	5	2,0
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	**202**	1	0,2	**338**	1	0,4
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	**1425**	4	1,6	**2006**	5	2,2
XIX	Травми, отравяния и някои	**7700**	20	8,8	**7831**	20	8,5

	други последици от въздействието на външни причини						
XXI	Фактори влияещи върху здравното състояние на населението	**59569**	157	40,4	**63004**	164	68,1
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	**3079**	8	3,5	**516**	1	0,6

Брой хоспитализации 2003-2024 г.

От диаграмата за брой на хоспитализации за периода 2002 г.-2024 г. е видно, че от 2012 г. се наблюдава плавен ръст на хоспитализациите, през 2014 г., 2015 г., 2016 г., 2017 г. се задържат високи стойности, 2018 г., 2019 г. достигат връх, който се задържа и през 2020 г. е понижен, през 2021 г. слабо се повишава, през 2022 г., 2023 г. хоспитализациите са с **най-висока стойност** от всички изброени предходни години и продължават да се повишават през 2024 г.

Високата честота на хроничните неинфекциозни заболявания е значим медико- социален проблем. Водещо място през 2024 г. с повишаване на стойностите заемат: Болести на органите на кръвообращението, Болести на храносмилателната система**,** Болести на дихателната система**.**

Най-голям относителен дял на смъртност по причини за умиранията, хоспитализирани в лечебните заведения през 2024 г. е детската смъртност на състояния възникващи през перинаталния период.

Възстановяване и укрепване на здравето е основна детерминанта от изключително значение за обществото. Удължаване здравето на населението в трудоспособна възраст, следва да се приема като водещ фактор за предотвратяване на преждевременна

смъртност, инвалидност, увеличаване на средната продължителност на живота, по-бърза ресоциализация на пациентите с определени хронични заболявания, с цел намаляване на социалните плащания и подобряване на социално-икономическия статус на нацията.

Злокачествени заболявания /на 100 хил. души/:

Болестността от злокачествени новообразувания е с по-високи стойности и по-силно изразена в сравнение със стойностите на новооткритите случаи злокачествени заболявания.

Болестността през 2024 г. се понижава 1488, 2023 г., 1612**,** 2022 г. 1530.

Най-висока остава при:

Храносмилателни органи, перитонеум, понижени 318, 2023 г. 351, 2022 г. 361;

Злокачествени новообразувания на кожата-меланом с повишени стойности 2024 г. 272, 266, 2022 г. 229;

Заболяванията на млечна жлеза, понижени 2024 г. 201, 2023 г. 213, 2022 г. 212.

Дебело черво и ректум, ректосигмоидална област-повишени: 2024 г. 192, 2023 г. 200, 2022 г. 138;

Мъжки полови органи повишени: 2024 г. 186, 2023 г. 142, 2022 г. 119.

Новооткритите случаи злокачествени заболявания се понижават през 2024 г. 386,6, 2023 г. 419,3, 2022 г. 404,1.

Водещи новооткрити от злокачествени новообразувания са:

Злокачествените новообразувания на храносмилателни органи и перитонеум, с понижаване 2024 г. 81,8, 2023 г. 91,3, 2022 г. 95,4;

Меланом и злокачествени новообразувания на кожата, повишени: 2024 г. 69,9, 2023 г. 69,2, 2022 г. 60,5;

Млечна жлеза с понижени стойности: 2024 г. 51,7, 2023 г. 55,4, 2022 г. 56,0;

Злокачествени новообразувания на мъжки полови органи, понижени 2024 г. 47,8, 2023 г. 77, 2022 г. 65,4.

По органна локализация по-висока е заболеваемостта при злокачествени новообразувания на кожата, млечна жлеза, женски полови органи--маточно тяло, маточната шийка, храносмилателни органи –дебело черво, ректосигмоидна област и анус, мъжки полови органи-простата, пикочен мехур, трахея и бронхи.

Нарастващата смъртност е свързана, с причините за късното диагностициране на злокачествените заболявания.

Мъжете умират от рак много по-често, отколкото жените, както и в страните от ЕС.

Най-смъртоносен при мъжете е рак на белия дроб, при жените е рак на гърдата. Сред особено смъртоносните ракови заболявания е и ракът на дебелото черво, който е еднакво опасен, както за мъжете, така и за жените. България е държавата с най-голям процент болни от рак на дебелото черво в ЕС.

Скринингът за рак на гърдата, който трябва да се провежда на всеки две години за жените над 50-годишна възраст, е въведен от 2011 г. в допълнение към годишния медицински преглед при ОПЛ. Равнищата на скрининга се повишават, но продължават да бъдат ниски в сравнение с други държави — членки на ЕС.

Въведена и Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка 2021-2024 г., с безплатни имунизации срещу човешки папиломен вирус.

Регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания

	2023 г.				2024 г.			
	Всичко	**в т.ч. новооткрити**	**Всичко**	**в т.ч. новооткрити**	**Всичко**	**в т.ч. новооткрити**	**Всичко**	**в т.ч. новооткрити**
	Брой		**На 100 000 от населението**		**Брой**		**На 100 000 от населението**	
Общо	**17123**	**4453,9**	**1612**	**419,3**	**18059**	**4643,4**	**1488**	**382,6**
Устни, устна кухина и фаринкс	**378**	98,3	40	10,4	**389**	100,0	29	7,5
в т.ч. : устни	**126**	32,8	10	2,6	**125**	32,1	5	1,3
Храносмилателни органи и перитонеум	**2613**	679,7	351	91,3	**2789**	717,1	318	81,8
в т.ч. : стомах	**295**	76,7	52	13,5	**318**	81,8	44	11,3
дебело черво, ректум ректо-сигмоидна област и анус	**1973**	513,2	200	52,0	**2101**	540,2	192	49,4
Дихателна система	**813**	211,5	172	44,7	**856**	220,1	117	30,1
в т.ч.: трахея, бронхи, бял дроб	**535**	139,2	143	37,2	**570**	146,6	97	24,9
Кости и ставни хрущяли	**42**	10,9	0	0,0	**42**	10,8	0	0,0
Меланом и други злокачествени новообразувания на кожата	**3544**	921,8	266	69,2	**3707**	953,2	272	69,9
Мезотелиална и меки тъкани	**172**	44,7	9	2,3	**180**	46,3	8	2,1
Млечна жлеза	**2962**	770,5	213	55,4	**3108**	799,1	201	51,7
Женски полови органи [1)]	**2524**	1261,2	175	87,4	**2557**	657,5	107	27,5
в т.ч. маточна шийка[1)]	**958**	478,7	58	29,0	**968**	248,9	30	7,7
тяло на матката[1)]	**936**	467,7	68	34,0	**950**	244,3	42	10,8
яйчник и други придатъци на матката[1)]	**534**	266,8	38	19,0	**541**	139,1	26	6,7
Мъжки полови органи[2)]	**1312**	711,8	142	77,0	**1476**	379,5	186	47,8
в т.ч. простата[2)]	**1044**	566,4	137	74,3	**1205**	309,8	180	46,3
Пикочна система	**1498**	389,7	133	34,6	**1610**	414,0	142	36,5
в т.ч. пикочен мехур	**963**	250,5	96	25,0	**1031**	265,1	90	23,1
Око, гл. мозък централна нервна система	**165**	42,9	15	3,9	**173**	44,5	12	3,1
Щитовидна жлеза	**330**	85,8	16	4,2	**357**	91,8	27	6,9
Неточно определена локализация	**250**	65,0	68	17,7	**269**	69,2	51	13,1
Лимфна и кръвотворна тъкан	**520**	135,3	12	3,1	**546**	140,4	18	4,6

[1)] На 100 000 жени ; [2)] На 100 000 мъже

Болестност и заболеваемост от активна туберкулоза /на 100 хил. души/:

Общо болестността от активна туберкулоза през 2024 г. е леко понижена 40,1, 2023 г. 40,6, 2022 г. 40,1.

По форми на туберкулоза най-силно изразена е болестността от туберкулоза на Дихателната система, която е с понижени стойности 34,5, 2023 г. 34,9, 2022 г. 33,5. От органните локализации болестността най-често засяга органите на дихателната система. Установената болестност при Други форми на активна туберкулоза е понижена- 5,1, 2023 г. 5,5, 2022 г. 6,6.

Новооткритите случаи на туберкулоза за 2024 г. 10,5 са понижени, 2023 г. са 12,5, 2022 г. 9,8.

От 2009 г. се отчита понижение на случаите от туберкулоза до 2014 г. Показателят се запазва относително константен, като през 2015 г. е с повишена стойност на новооткритите случаи. През 2016 г. се понижават слабо до задържане на стойностите. През 2017 г. и 2018 г., 2019 г., случаите се понижават значително. През 2020 г. заболеваемостта е леко повишена, 2021 г. се понижава значително, 2022 г. е леко повишена, 2023 г. продължава да се повишава, 2024 г. се понижава.

В структурата на новооткритата заболеваемост водещо място заема туберкулозата на дихателните органи, следват други форми на активна туберкулоза.

Недоброто хранене, лоши битови условия, тютюнопушене, понижен имунитет при имунокомпрометирани лица, повишена резистентност и мултирезистентност на организма към антибиотично лечение, липса на здравна култура особено сред малцинствени групи от населението са водещи причина за заболеваемост.

През последното десетилетие се наблюдава тенденция за намаление и леко повишаване, както на броя на новите случаи на туберкулоза, така и на броя на регистрираните заболявания от активна туберкулоза, но разпространението все още не е овладяно. Въпреки Национална програма за превенция и контрол на туберкулозата за периода 2017—2020 г., 2025 г., заболеваемостта остава по-висока в сравнение с ЕС. Националната програма за превенция и контрол на туберкулозата постига своята цел – контролира нарастването на заболеваемостта, с помощта на специалисти по белодробни болести, унифицирано лечение на болните от туберкулоза в съответствие с препоръките на СЗО.

Превенцията и профилактиката се осъществяват, чрез следните подходи: идентифициране на заболелите от туберкулоза и техните контактни лица и съответно лечение на заболелите и ваксиниране на децата за предпазване от болестта.

Все още са налице редица проблеми, свързани с контрола на туберкулозата, като: осигуряване средства за изследвания, поддържане и обновяване на диагностичната апаратура, наличие на резистентност, затрудняване на имунизациите, намаляване равнището на пълно покритие.

Регистрирани заболявания от активна туберкулоза по форма на заболяването

Форма на заболяването	2022 г.		2023 г.		2024 г.	
	брой	на 100х.ч.	брой	на 100х.ч.	брой	на 100х.ч.
Общо	**152**	**40,1**	**156**	**40.6**	**156**	**40,1**
в т.ч. новооткрити	**37**	**9,8**	**48**	**12.5**	**41**	**10,5**
Туберкулоза на дихателните органи	127	**33,5**	134	**34.9**	134	**34,5**
в т.ч. новооткрити	31	**8,2**	44	**11.4**	32	**8,2**
Туберкулоза на костите и ставите	1	**0,3**	1	**0.3**	1	**0,3**
в т.ч. новооткрити	1	**0,3**	0	**0.0**	0	**0,0**
Туберкулоза на пикочо-половите органи		**0,0**	0	**0.0**	1	**0,3**
в т.ч. новооткрити		**0,0**	0	**0.0**	1	**0,3**
Други форми на активна туберкулоза	25	**6,6**	21	**5.5**	20	**5,1**
в т.ч. новооткрити	6	**1,6**	4	**1.0**	8	**2,1**

Психични заболявания:

Броят на **психично болните на диспансерно наблюдение** през 2024 г. /на 100 хил. души/ е 4547/, 2023 г. /на 100 хил. души/ е 4621, 2022 г. /на 100 хил. души/ е 4708. За разглеждания период 2022 г.-2024 г. се установява **понижаване** на психичните заболявания.

В тази структура през 2024 г. най-голям дял с тенденции към понижаване на стойностите заемат следните психичните заболявания /на 100 хил. души/:

- Умствена изостаналост - 1224, 2023 г. 1241, 2022 г. 1265;
- Невротични, соматоформни свързани със стрес разстройства – 962, 2023 г. 975, 2022 г. 990;
- Шизофрения и шизотипно разстройство – 718, 2023 г. 732, 2022 г. 754;
- Разстройства на личността - 357, 2023 г. 361, 2022 г. 368;
- Психични и поведенчески разстройства дължащи се на алкохол – 302, 2023 г. 312, 2022 г. 317;
- Разстройства дължащи се на мозъчно заболяване - 260, 2023 г. 263, 2022 г. 268;
- Депресивен епизод – 180 2023 г. 183, 2022 г. 186.

През 2020 г. е разработена Национална стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2020–2030 г. Основно, като недостатъци се очертават, липса на договори с НЗОК, липсата на достатъчно условия за интегрирани грижи, минимален бюджет за психиатрично здравеопазване, затруднен достъп до психиатрични услуги в условия на спешност, усложнена нормативна процедура, липса на финансиране за дългосрочно, недоброволно лечение.

Психични заболявания – диспансерно наблюдение

Форма на заболяването	**2022 г.**		**2023 г.**		**2024 г.**	
	брой	**На 100 000**	**брой**	**На 100 000**	**брой**	**На 100 000**
Общо	**17823**	**4708**	**17765**	**4 621**	**17684**	**4547**
Разстройства дължащи се на мозъчно заболяване	1015	**268**	1012	**263**	1012	**260**
Психични и поведенчески разстройства дължащи се на алкохол	1202	**317**	1198	**312**	1173	**302**
Шизофрения и шизотипно разстройство	2854	**754**	2815	**732**	2793	**718**
Маниен епизод и биполярно афективно разстройство	124	**33**	378	**98**	368	**95**
Депресивен епизод	706	**186**	704	**183**	699	**180**
Невротични, свързани със стрес и соматоформни разстройства /Фобийни разстройства и разстройства на адаптацията/	3748	**990**	3748	**975**	3743	**962**
Разстройства на личността	1394	**368**	1389	**361**	1389	**357**
Умствена изостаналост	4788	**1265**	4771	**1 241**	4762	**1224**
Други психични заболявания	2428	**641**	2438	**634**	1745	**449**

В структурата на **кожно-венерологични заболявания** през 2024 г. болестността от сифилис /**на 100 хил. души/ е понижена 13,4,** 2023 г. е 17,2, 2022 г. 9,8.

Новооткритата заболеваемост от сифилис през 2024 г. /на 100 хил. души/ е **повишена** – 8,2, 2023 г. 7,0, 2022 г. 6,6.

Най-голям относителен дял при **новооткритите случаи,** с понижаване на заболеваемостта /на 100 хил. души/ през 2024 г. заемат - **трихофития, микроспория, фавус – 75,0,** 2023 г. 78,6**,** 2022 г**.** 30,1.

Регистрирани заболявания от кожно и венерически болести

Форма на заболяването	**2022 г.**		**2023 г.**		**2024 г.**	
	брой	**На 100 000**	**брой**	**На 100 000**	**брой**	**На 100 000**
Сифилис	37	9,8	66	17,2	52	13,4
в т.ч. новооткрити	25	6,6	27	7,0	32	8,2

Гонококова инфекция	4	1,1	3	0,8	0	0,0
в т.ч. новооткрити	4	1,1	0	0,0	0	0,0
Микроспория, трихофития, фавус	741	195,7	1875	487,7	1088	279,7
в т.ч. новооткрити	114	30,1	302	78,6	292	75,0

Новооткритите случаи от **гонорея с понижаване** в стойностите/на 100 хил. души/- 2024 г., 2023 г. не са регистрирани случаи - 0, 2022 г. са 1,1. Болните с **микроспория, трихофития, фавус** /на 100 хил. души/**, с** повишени стойности са 279,7, 2023 г. 487,7, 2022 г. 195,7.

Общо случаите на **заразни болести без грип и ОРЗ** през 2024 г. са 2953 понижени, сравнено с 2023 г. 5934, 2022 г. 42268.

Новооткрити заразени и потвърдени случаи с **ХИВ** са повишени 2024 г. 25, 2023 г. 22, 2022 г. 38. Основно се засягат рисковите групи МСМ-хомосексуални мъже и хетеросексуални партньори. Сред употребяващите наркотици е в по-малка степен.

Основни причини за тези заболявания са неизползването на предпазни средства от определени групи от населението. Подобряване здравната култура, анонимно изследване и консултации, функционирането на КАБКИС при РЗИ по Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции 2021-2025 г. са от изключително значение в превенцията, особено сред млади хора.

Високата честота на **инфекциозните заболявания** е свързана с нивото, освен на здравната култура и социалния статус на населението, така и с дейностите по провеждането на профилактика. Проблемите, свързани с постигането на висок обхват планови имунизации се отнасят преди всичко до групите с повишен риск от ромската етническа група и децата в неравностойно социално положение.

От инфекциозните заболявания по- изразени са заболелите лица от:

- В**арицела-** с понижени случаи през 2024 г. 1091, 2023 г. 1542, 2022 г. 1151 заболели, характеризираща се с цикличност на четири години;
- **Скарлатина-**с понижаване на случаите през 2024 г. 170, 2023 г. 566, 2022 г. 131 заболели;
- **Коклюш-пертуси**с, през 2024 г. 95, 2023 г. и 2022 г. не са установени;
- Случаите на **ентероколит с** повишена заболеваемост през 2024 г. 428, 2023 г. 374, 2022 г. 309;
- Ротавирусен **гастроентерит с** повишени стойности през 2024 г. 71, 2023 г. 60, 2022 г. 153;
- **Вирусен хепатит** понижен през 2024 г. 21, 2023 г**.** 29**,** 2022 г**.** 24 регистрирани новозаболели лица;
- **Салмонелози** повишени през 2024 г. 59, 2023 г. 28, 2022 г. 6 заболели;
- **Лаймска болест** през 2024 г. 9, при 2023 г. 11, 2022 г. 9.
- **Вирусен серозен** менингит понижен през 2024 г. 3, 2023 г. 8, 2022 г. 5.

Не са регистрирани заболявания от дифтерия, тетанус, полиомиелит, морбили, рубеола.

Грип и ОРЗ остава с по-високи стойности, в сравнение с другите заболявания и с повишаване броят на новозаболелите лица през 2024 г.12458, 2023 г. 8439, 2022 г. 7535. Въведен е безсрочен Национален план на РБългария за готовност за грипна пандемия.

- **Covid-19 –** 2024 г**.** понижени 843, 2023 г**.** 3188, 2022 г . 40353 заболели.

Настъпилата в началото на 2020 г. пандемия, продължила и през 2021 г., 2022 г., предизвикана от коронавирусна инфекция, изправи целия свят и страната ни пред редица предизвикателства, както за обикновения гражданин, също за бизнеса, здравната система. Бяха наложени редица физически и хигиенни ограничителни мерки.

Разработването и широкото използване на безопасни и ефективни ваксини срещу COVID-19 се разглежда като важен етап за справяне и прекратяване на пандемията, постигане на контрол на инфекциите със SARS-CoV-2 в дългосрочен план.

Противодействието на разпространението на вируса и намаляване на потенциалните здравни последици от COVID-19, чрез ваксинации, позволи да се постигне имунитет при голяма част от населението, с което бяха предпазени и лицата, които не могат да бъдат имунизирани и същевременно попадат в рисковите групи за по-тежко протичане и усложнения.

II. Основни рискови фактори, влияещи върху здравето на населението в Област Бургас

Към 31.12.2024 г. населението в областта, в сравнение с предходната година е повишено с 1,2%.

Запазва се неблагоприятната структура на градското и селското население в сравнение с предходната година. Запазват се и териториалните различия в нивата на отделните здравно-демографски показатели.

Продължават промените във възрастовата структура на населението, изразени с процес на демографско остаряване.

Броят на живородените деца е понижен.

Намалява броят на умрелите лица.

Детската смъртност е повишена.

Броят на абортите е понижен, спрямо раждаемостта, но легалния аборт продължава да се използва като контрацептивен метод, въпреки риска за здравето и детеродната способност на жената.

Запазва се структурата на умиранията по причини, като продължават да са водещи болестите на органите на кръвообращението и новообразуванията.

Неблагоприятни остават възрастовите показатели за детска смъртност (перинатална, неонатална, постнеонатална).

В структурата на умиранията при децата до 1-годишна възраст по причини най-голям е броят на починалите, поради някои състояния, възникващи през перинаталния период.

Пред цялата здравна система, както в областта, така и в страната се доведе до сериозни изводи по отношение на обезпечеността от здравни кадри в здравната система.

Основните детерминанти на здравето, определящи индивидуалното и общественото здраве на населението са социално-икономически, културни, поведенчески, биологични, генетични, фактори на околната среда. Материалното благополучие, доходите, намаляване на безработицата, миграцията на населението в трудоспособна и репродуктивна възраст, майчиното здраве, образованието, са изключително важни предпоставки за нацията.

Основна част от причините за умиранията и влошеното здраве на населението се коренят в нездравословния начин на живот.

За здравето на населението, като основна детерминанта, основно значение имат фактори, свързани със стила и начина на живот:

- Тютюнопушенето, особено използването на бездимни тютюневи изделия сред млади хора, наличие на радон в обществените сгради и жилища, като причина за рак на белия дроб, други онкологични заболявания, хронични заболявания на белия дроб-ХОББ, бронхиална астма, емфизем, бронхиектазии и др..

- Нездравословното и нерационално хранене, водещо до МСБ, ИБС, диабет, затлъстяване, артериална хипертония. Важно значение има повишената консумация на сол, животински мазнини, прости „бързи" въглехидрати, добавки, консерванти, преработени храни, fast food, хранене извън дома, енергийни напитки, намалената консумация на пресни плодове и зеленчуци, не се използват пълнозърнести храни богати на фибри и влакнини.
- Прекомерната употреба на алкохол - рисков фактор, водещ до артериална хипертония, мозъчен инсулт, пътнотранспортни инциденти и травми, чернодробна цироза, увреждане на нервната система, психични и социални прояви, отразяващи се на семейната среда и обществото като цяло.
- Злоупотреба с наркотици, използването на токсични и психотропни вещества - райски газ, с тежки последици за индивида, семейството и обществото, водещи до преждевременна смърт.
- Понижената до липсваща двигателна активност - причина за сърдечно-съдови заболявания, затлъстяване, артериална хипертония, исхемична болест на сърцето, мозъчно-съдова болест, диабет.
- Психо-социалният стрес повишава значително риска от появяване на артериална хипертония, атеросклероза, миокардни увреждания, внезапна сърдечна смърт, диабет, астма, редица други психосоматични заболявания.

Важни детерминанти за здравето са и рисковите фактори в околната среда:

През последните двадесет години интензивно се променя околната среда, задълбочават се екологичните проблеми. Прекомерното презастрояване в големите градове, неконтролиран ръст на промишленото производство, строителство, битови отпадъци. Всичко това непосредствено оказва влияние върху човешкото здраве, нанася големи щети на икономиката, намаляват трудовите ресурси, чрез създаване на предпоставки за опасност не само за здравето на настоящето, но и за бъдещето поколение. Продължава да се създават предпоставки за замърсяване на почви, води, въздух, шумово замърсяване.

Въпреки следването на оперативните програми по общини за подобряване състоянието на околната среда, качеството на атмосферния въздух е все още сериозен проблем. Емисиите от фини прахови частици и отчасти на някои други атмосферни замърсители. Въздействието на високите концентрации на прах върху здравето е причина за повишената заболеваемост от сърдечно-съдови заболявания, заболявания на дихателната система, особено при децата. Тенденцията към увеличаване съдържанието на азотен двуокис в атмосферния въздух на големите населени места се задълбочава с нарастване броя на личните МПС. Повишените концентрации на азотен двуокис увеличават заболяванията на горни и долни дихателни пътища при децата, задълбочава и усложнява симптоматиката и заболеваемостта на хронично болните хора. Високи концентрации на канцерогенни вещества се наблюдават на територии с металургична и нефтохимическа промишленост и на преработката на нефтопродукти, както и замърсяване на въздуха, от предприятия с производства на дървесни материали, с повишена честота на фин прах. Шумът уврежда психиката, нервната система. Неправилното използване на пестициди, торове замърсява почви, води, хранителни продукти.

Тези и много други фактори, определят особено важното и отговорно място на здравеопазването в региона и поставят въпроса за готовността и действията на здравната мрежа при непредвидени ситуации.

III. Заключение

През изминалата 2024 година областта беше изправена пред проблемите от войната в Украйна, което даде отражение в сферата на здравеопазването, обществения и икономически живот на цялата страна. Енергийната криза, финансовите ограничения, политическата нестабилност, намалиха възможностите за допълнителни инвестиции в сектор Здравеопазване, както в областта, така и в страната.

На база на направеният анализ на здравно-демографските тенденции в област Бургас могат да се очертаят следните основни проблеми, които имат отношение към структурирането и функционирането на здравната система на областно ниво.

1. Увеличение на населението в над трудоспособна възраст и недостатъчност в гарантирането на продължителната грижа за лица с хронични заболявания, продължава да е недостатъчен броят на лечебни заведения тип „хоспис", болници с легла за долекуване и продължително лечение, които да предлагат възможности за лечение, качествено наблюдение и грижи на хронично болни лица за продължителен период от време.
2. Непрекъснатият психо-социален стрес, непълноценна почивка, напрежение на работното място и в семейството води до повишена потребност от психологическа и психотерапевтична помощ. За съжаление хората не оценяват първоначалните прояви и често достигат до заболявания, обект на медицинска помощ и необходимост от лечение в лечебно заведение.
3. Нежеланието за предоставяне на здравна култура и образование на част от населението, въпреки съществуването на национални програми за превенция и профилактика на основните рискови фактори и заболявания, поражда редица проблеми свързани с упражняването на правата на гражданите и отношението им към здравето и към системата на здравеопазване: отказ от родилна помощ в болнични условия, отказ от кръвопреливания, отказ от задължителни имунизации и профилактични прегледи.
4. Поражда се остра необходимост от:

- Съвременно и задължително здравно образование за обществото и повишаване отговорността на човека към собственото му здраве;
- Приоритетна профилактика с превенция на програмите по майчино и детско здравеопазване;
- адекватност при провеждане на профилактичните прегледи, особено в детска възраст;
- ранно диагностициране и ранен скрининг на заболяванията;
- предотвратяване, или отлагане настъпването на усложнения и инвалидизация, както и намаляване продължителността на временната неработоспособност;
- пълноценна ресоциализация на заболелите лица, базирана на комплекс от медицински и социални мерки;
- превръщане на профилактиката в задължителен елемент на всички нива;
- повишаване ефективността на държавния здравен контрол и достигане високо ниво на съответствие с националните и европейските изисквания на обектите с обществено предназначение, продуктите, стоките и дейностите със значение за здравето на човека и факторите на жизнената среда;
- ограничаване заболеваемостта и смъртността от инфекциозни заболявания, чрез усъвършенстване и подобряване ефективността на епидемиологичния надзор, профилактиката и контрола на заразните болести.
- подобряване здравето на населението и повишаване качеството на живот, чрез намаляване на преждевременната смъртност, заболеваемостта и последствията за здравето от основните хронични незаразни болести, свързани с рискови фактори.

Сериозно предизвикателство остават хроничните незаразни болести, които са основна причина за смърт и намалена работоспособност.

С оглед това е необходимо провеждането на целенасочени политики по отношение на промоцията, профилактиката и ранната диагностика на тези заболявания, на комплексни политики за повишаване на качеството на живот и благосъстоянието на хората, като усилията трябва да бъдат подкрепени от икономически, социални, образователни и други мерки, както и от личните усилия на хората за подобряване на своя начин на живот и ограничаване на вредните навици.

Основни приоритети по програмата за превенция на ХНБ са:

Надграждане и развиване на утвърдената национална политика за ограничаване на употребата на всички тютюневи изделия, профилактика на заболяванията.

Оптимизиране на дейностите, до степен на саморегулация за ограничаване на злоупотребата с алкохол; промоция на здраве и профилактика на заболяванията, по причина на алкохола.

Затвърждаване на постигнатите положителни промени в националния хранителен модел; постигане на нови такива за намаляване риска от хранителни дефицити и хронични заболявания, свързани с храненето. Подобряване на осигуряването с храни, допринасящи за здравословен модел на хранене, както и осигуряване на широк достъп до тях.

Активизиране на дейностите за повишаване на физическата активност на населението, за постигане на по-добро здраве; дееспособност и дълголетие. Създаване на условия и възможности за достъп на населението до практикуване на физически упражнения; спорт и туризъм, организиран на възрастов; териториален; ведомствен и отраслов принцип.

Натискът върху здравната система е резултат както от застаряване на населението, така и от нездравословното остаряване, поради което е необходимо да се активизират политиките за промоция на здраве, насърчаване на здравословен начин на живот и труд, превенция на заболяванията, намаляване на рисковите фактори, развитие на дейностите по профилактика на социално-значимите заболявания и на усложненията от тях и подобряване на възможностите за качествена и навременна диагностика и лечение.

Провеждането на устойчиви здравни политики за подобряването на майчиното и детско здраве е държавен приоритет. Акцент в тях са мерките за гарантиране на качествени здравни грижи, за насърчаване на здравословно поведение, превенция и ранна интервенция на увреждания и хроничните заболявания, за повишаване на информираността по въпросите на рисковете за здравето сред децата и юношите и др.

Необходимост от осигуряване на устойчивост в политиките за насърчаване на здравословното хранене и начин на живот, за правилно отглеждане и грижи за децата, с оглед пълноценното им и хармонично физическо и психическо развитие. През периода на ранното детство, знания и навици за здравословен начин на живот се формират чрез правилния пример, даден от възрастните. Тъй като тогава децата са основно с родителите си и в семейна среда, мерките за насърчаване на здравословен начин на живот са насочени основно към ангажираността.

Укрепване на капацитета на първичната здравна помощ, в сферата на превенцията и ранната диагностика на основните хронични незаразни болести. Акцент в извънболничната медицинска помощ са дейностите, свързани с изграждането на умения за здравословен начин на живот, профилактични дейностите, включително ваксинопрофилактика, скрининг и ранна диагностика, своевременно лечение и проследяване на състоянието на пациентите, рационално предписване на лекарствени продукти здравна каса с фокус върху профилактиката и превенцията на заболяванията.

5. Очакванията на потребителите на здравни услуги нарастват и изпреварват адаптирането на системата към нови механизми на функциониране. Развитието на област Бургас, като най-посещаваната туристическа дестинация от български и чуждестранни туристи,

големият поток от население, предизвиква още по - сериозни затруднения в медицинското обслужване В същото време отговорността на отделния човек към неговото собствено здраве все още не съответства на новия модел на поведение в общността.

- С цел подобряване демографските показатели на населението е необходимо да се засили наблюдението и регистрацията на здравето на гражданите, ранно откриване на латентни нарушения, изостряне на хронични състояния, ограничаване на предотвратимата смъртност, особено при децата до 1 година и тази от хронични неинфекциозни заболявания. Необходимо е да се улесни достъпа до първична и специализирана медицинска помощ, особено в отдалечените, труднодостъпни и слабо населени места, като се осигурят и мобилни медицински екипи. Необходима е адекватна политика, целяща забавяне на негативните демографските процеси, както и стабилизирането им, да се съсредоточат усилията в сферата на профилактиката за подобряване на качествените характеристики за бъдещото поколение.